

OPISKELIJALÄHTÖISTÄ VAPAAEHTOISTOIMINTAA

SPR Campus – osaston toiminnan kehittäminen

Heli Sipilä
Marianne Seppä

Opinnäytetyö
Joulukuu 2012

Sosiaalialan koulutusohjelma
Hyvinvointiala

Tekijät SIPILÄ, Heli SEPPÄ, Marianne	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 14.12.2012
	Sivumäärä 67	Julkaisun kieli suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi OPISKELIJALÄHTÖISTÄ VAPAAEHTOISTOIMINTAA, SPR Campus – osaston toiminnan kehittäminen		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaajat Lehmusto Aarno, Tapaninen Eero		
Toimeksiantaja SPR, Länsi-Suomen piiri		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä kartoitettiin kansalaistoimintaa ja kansalaisaktiivisuutta nuorten aikuisten ja opiskelijoiden näkökulmasta ja tuotettiin tietoa ja ideoita SPR Campus-osaston toimintaa varten. Selvityksestä voi olla Campus-osaston lisäksi hyötyä myös niille, jotka suunnittelevat ja organisoivat vapaaehtoistoimintaa, tai toimivat työssä nuorten aikuisten parissa.</p> <p>Campus-osasto perustettiin Jyväskylässä vuonna 2010. Se on opiskelijoiden perustama ja hallinnoima Punaisen Ristin osasto, joka on tehnyt Punaisen Ristin toimintaa tunnetuksi paikallisissa oppilaitoksissa. Toiminnan kulussa ilmeni huolta sen jatkumisesta ja uusien toimijoiden löytymisestä. Syntyi toive vakiintuneen toimintamuodon varaan rakentuvasta toiminnasta, jota varten opinnäytetyössä tietoa tuotettiin.</p> <p>Tarve ja lähtökohdat huomioiden opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa tietoa opiskelijälähtöisestä toiminnasta ja soveltaa sitä suunnittelun tueksi. Työn tietoperustassa painottui kansalaisaktiivisuus, arvot, motivaatio, rakenteet sekä yhteiskunnalliset muutokset vapaaehtoistoiminnan taustavaikuttajina. Läpi työn punaisena lankana kulki tietous Punaisesta Rististä, sillä tarkoituksena oli luoda Punaisen Ristin varaan rakentuvaa opiskelijoiden toimintaa.</p> <p>Monipuolisen tiedonkeruun kautta tuotettiin Campuksen toimintaa ja opiskelijälähtöistä toimintaa palvelevaa tietoa ja paneuduttiin siihen, millaisia tarpeita ja edellytyksiä vapaaehtoisuudelle nuorten ja opiskelijoiden keskuudessa on olemassa. Työn loppuosassa on kuvattu tiedon käytäntöön soveltamista. Työn edetessä Campuksen toiminta vakiintui opiskelijoiden suunnittelemissa vertais-tapaamisiksi, joita myös työn loppuosassa kuvataan.</p>		
Avainsanat (asiasanat): vapaaehtoistoiminta, kansalaistoiminta, kolmas sektori, nuoret aikuiset, osallistuminen, opiskelijaliikkeet, opiskelijajärjestöt, osallisuus, elinikäinen oppiminen, sosiaalinen oppiminen, arvot, motivaatio, organisointi		
Muut tiedot Liite 1: Yhdessä kootut Campuksen toimintaideat		

Authors SIPILÄ, Heli SEPPÄ, Marianne	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 14.12.2012
	Pages 67	Language finnish
		Permission for web publication (X)
Title Student-driven volunteering, Development of FRC Campus branch		
Degree Programme Degree Programme in Social Services		
Tutors Lehmusto Aarno, Tapaninen Eero		
Assigned by FRC Western Finland		
Abstract <p>The thesis surveyed civic work and activity from the viewpoint of young adults and students, and in addition, it provided information and ideas for the operations of the Finnish Red Cross branch called 'Campus'. In addition to Campus, the survey can also benefit those who plan and organize voluntary work or work with young adults.</p> <p>Campus was established in Jyväskylä in 2010. It is a Red Cross branch established and managed by students and it has shared information about the operations of the Red Cross in the local educational institutions. Concern has been voiced with regard to the continuation of the Campus operations and finding new volunteers. Thus, hopes were expressed about building the operations on a more established basis, and for this purpose information was produced in the thesis.</p> <p>Taking into account the needs and starting points, the aim of the thesis was to collect information about student-based activities and to apply it for the support of the plan. The knowledge base of this work focused on civic activity, values, motivation, structures and the changes of society as the background motivators of voluntary work. The main theme permeating through the work was the awareness of the Red Cross because the purpose was to create student activities for the Red Cross.</p> <p>Through versatile data collection information was produced in order to support the operations of Campus and students. The focus was on the needs and prerequisites of voluntary work among young people and students. The final part of the work describes the application of the information into practice. With the progress of the work, the Campus operations established themselves as peer meetings planned by the students, which is also described in the final part of the work.</p>		
Keywords volunteering, civic activities, third sector, young adults, participation, student organizations, lifelong learning, social learning, values, motivation, organization		
Miscellaneous Appendix 1: Collaboratively collected ideas for Campus		

SISÄLTÖ

1	OPISKELIJAT TOIMIMAAN!	4
2	TYÖN TAUSTAA	5
2.1	Campus-osasto	5
2.2	Tutkimusprosessi	6
2.3	Tutkimuksen kohde, luonne ja sisältö	8
3	KESKEISET KÄSITTEET	8
3.1	Kansalaisyhteiskunta	8
3.2	Kolmas sektori	9
3.3	Kansalaistoiminta	10
3.4	Järjestöt, yhdistykset ja kansalaisjärjestöt	10
3.5	Osallisuus ja toimijuus	10
3.6	Vapaaehtoistoiminta	11
4	SUOMEN PUNAINEN RISTI KANSALAIJÄRJESTÖNÄ	13
4.1	Järjestön historia lyhyesti	13
4.2	Ystävätoiminnan kehitys	13
4.3	Järjestö tänään	14
5	OSALLISTUMISEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	15
5.1	Arvot	15
5.1.1	Arvot ja toiminta	15
5.1.2	Suomen Punaisen Ristin tarkoitus ja arvot	16
5.2	Motivaatio	17
5.2.1	Motiivit ja vapaaehtoinen tarvitsevuus	17
5.2.2	Toimijuus ja tahto	18
5.2.3	Vapaaehtoisten motiivit	20
5.3	Toiminnan rakenteet	22
5.3.1	Toiminnan organisoiminen	22
5.3.2	Toiminnan käynnistäminen ja laatu SPR:n osastoissa	23
6	VAPAAEHTOISTOIMINNAN ANTI	26
6.1	Merkitys yhteiskunnalle	26

	2
6.2	Merkitys yksilölle26
7	MUUTOKSET HAASTAVAT VAPAAEHTOISTOIMINNAN28
7.1	Toimintaympäristö muutoksessa28
7.2	Yhteisöllisyys murroksessa30
7.3	Ajankohtaisia ilmiöitä31
8	NUORTEN JA OPISKELIJOIDEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ33
8.1	Hyvinvoinnin polarisoituminen33
8.2	Opiskelijoiden jaksaminen33
8.3	Vapaa-aika ja Ihmissuhteet35
9	VAPAAEHTOISTOIMINTAAN OSALLISTUMINEN36
9.1	Vapaaehtoistoimijan profiili36
9.2	Nuorten arvot ja asennoituminen auttamiseen37
9.3	Nuorten asenteet vaikuttamiseen ja mielikuvat vapaaehtoisuudesta38
9.4	Nuorten ja opiskelijoiden osallistuminen vapaaehtoistointaan39
9.5	Uusia vaikuttamisen kanavia ja toiminnan mahdollisuuksia41
9.6	Osallistumisen esteitä43
9.7	Yhteenvedoa nuorten osallistumisesta44
10	SUOMEN PUNAISEN RISTIN VAPAAEHTOISTOIMINTA45
10.1	Vapaaehtoistoinnin linjaus45
10.2	Nuorten toiminta46
10.3	Ystävötoiminta ja nuorten ystävötoiminta47
10.4	Toiminnan linjauksia osastoille vuosille 2011 - 201448
11	VAPAAEHTOISTOIMINTA OPPILAITOKSISSA49
11.1	Vapaaehtoistointa Suomessa oppilaitoksissa49
11.2	Punaisen Ristin toiminta oppilaitoksissa50
11.3	Näkökulmia opiskelijälähtöiseen toimintaan51
12	TUTKIMUKSEN KÄYTÄNTÖÖN VIEMINEN JA POHDINTA53
12.1	Tutkimuksen jakaminen Campus-osastolle53
12.2	Uuden toiminnan käynnistyminen54

12.3	Ideoita ja ajatuksia Campus-osaston toiminnan järjestämiseen.....	55
12.4	Tutkimuksen reflektio.....	57
12.5	Katse tulevaisuuteen	58
LÄHTEET.....		60
LIITTEET		67
Liite 1. 24.10.2012 Yhdessä kootut Campuksen toimintaideat.....		67
KUVIOT		
KUVIO 1	Toiminnan kehittämisen kulku 2012	7

1 OPISKELIJAT TOIMIMAAN!

Nuorten syrjäytyminen ja pahoinvointi ovat puhututtaneet paljon viime aikoina. Moni nuori elää psyykkisesti mutta yhä yleisemmin myös fyysisesti yhteiskunnan ulkopuolella. Osa syrjäytyy yhteiskunnan jäsenyydestä jo ennen työikää. Koteihinsa on tälläkin hetkellä lukkiutuneena satoja nuoria aikuisia, joiden suhde ulkomaailmaan on pelkästään tietokoneen varassa. Toisaalta on myös niitä nuoria, jotka ovat vaarassa syrjäytyä, koska eivät jaa samaa teknistä välineistöä tai ajanviettotapaa yhteydenpidossa vertaistensa kanssa. Valtion ylimmältä taholta esitetyt näkemykset nuorten tilanteesta antavat ymmärtää, että vastuu nuorten hyvinvoinnista ja syrjäytymisestä kuuluu kaikille. Miten nuoret ja opiskelijat itse voisivat olla mukana ennaltaehkäisemässä ja ratkaisemassa vertaistensa syrjäytymistä sekä siitä aiheutuvia ongelmia?

Tämä vuosi on Suomen Punaisessa Ristissä nuorten vuosi. Sillä halutaan varmistaa nuorten toimintamahdollisuuksia ja näkyvyyttä järjestössä. Tämän työn kautta haluamme kiinnittää huomion opiskelijoihin vapaaehtoisuuden resursseina. Opiskelupaikat kokoavat yhteen samassa elämäntilanteessa olevia, kehittymishaluisia ja tulevaisuuteen avoimesti suhtautuvia opiskelijoita. Opiskeluympäristö on merkittävä kasvuvaikeuttaja elämässä, kun vielä rakennetaan arvoja ja maailmankuvaa. Kouluissa omaksuttuja asioita kannetaan mukana sekä työssä että siviilielämässä. Suomalaisissa oppilaitoksissa on toistaiseksi ollut vähäisesti opiskelijalähtöistä, opiskelijoiden luomaa kansalaistoimintaa. Millainen toiminta vetäisi mukaan opiskelijoita ja sopisi opiskelijoiden elämäntilanteeseen?

Työn tarkoituksena on edistää opiskelijalähtöistä vapaaehtoistoimintaa, opiskelijoiden yhteistoimintaa sekä kehittää Campus-osastoa. Opiskelijalähtöisellä toiminnalla tarkoitamme opiskelijoiden kokemuksista ja tarpeista nousevaa toimintaa, opiskelijoiden itse suunnittelemaa ja opinnollistettunakin omaehtoista toimintaa. Tavoitteena on syventää tietämystä opiskelijoiden ja nuorten aikuisten suhteesta vapaaehtoisuuteen sekä tuottaa sovellettavaa tietoa SPR Campus-osaston toiminnalle ja näin tukea sen jatkumista. Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoistoimintaa on sen historian

kuluessa kehitetty ajan edellyttämien tarpeiden mukaan. Nuorten yksinäisyys ja syrjäytyminen tarvitsevat tällä hetkellä huomion kohteen. Järjestössä kannustetaan uudensuolaisiin ystävötoiminnan muotoihin ja nuorten osallistamiseen järjestön toimintaan. Haluamme tällä työllä nostaa esiin nuorissa aikuisissa ja opiskelijoissa piilevän potentiaalin yhteiskunnan hyvinvoinnin voimavarana myös nuorten ja opiskelijoiden itsensä kohdalla. Haasteenamme on löytää nykypäivään sopivia sovelluksia opiskelijoiden vapaaehtoistoiminnaksi sekä viedä Punaista Ristiä entistä enemmän kohti oppilaitoksia ja opiskelijoita. Punainen Risti yleismaailmallisena ja mahdollisuuksillaan mukautuvana järjestönä on hyvä taho koota erilaisia ihmisiä ja opiskelijoita toimimaan.

Opinnäytetyön toinen kirjoittaja, Heli Sipilä, on ollut perustamassa Campus-osastoa ja toiminut alusta asti siinä mukana. Marianne Seppä on toiminut vapaaehtoisena ilman järjestötaustaa, SPR:n vapaaehtoistoiminta kiinnostaa ja hän on liittynyt hiljattain Campus-osaston jäseneksi.

2 TYÖN TAUSTAA

2.1 Campus-osasto

Campus-osasto perustettiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveysalan yksikössä marraskuussa 2010. Campus kuuluu Suomen Punaisen Ristin Länsi-Suomen piiriin ja on opiskelijajohtoisena ainutlaatuinen osasto. Tukea toimintaan on saatu sekä JAMK:n sosiaali- ja terveysalan opettajilta että SPR Länsi-Suomen piiristä. Osaston perustaminen sai alkunsa Yrityspolku-opintojaksolla tarjotusta ideasta. Toimintaa lähti käynnistämään neljä opiskelijaa.

Ensimmäinen vuosi oli SPR:n osastotoimintaan tutustumista ja toiminnallista kokeilua. Toimintaa suunniteltiin ja toteutettiin säännöllisesti viikoittain osana opintojaksoa. Osasto itsenäisenä hallinnollisena ja toiminnallisena yksikkönä muodosti opiskelijoille haastavan oppimisympäristön edellyttäen tulevaisuuteen suuntaamista, toimi-

joita, näkyvyyttä ja vakavaraisuutta toimintaympäristönä järjestö sekä alueen oppilaitokset ja opiskelijat.

Sekä toisena että kolmantena toimintakautena mukaan tuli muutama uusi opiskelija. Toisen toimintavuoden kuluessa osaston toiminnassa huoli kuitenkin kääntyi toiminnan jatkuvuuteen. Vuodelle 2012 päätettiin vähentää tapahtumia ja keskittyä uusien toimijoiden tavoittamiseen ja varainhankintaan. Toiminnan kulussa oppilaitoksemme opettajat toivat esiin toivomuksia eritaustaisten opiskelijoiden suhteiden tiivistämisestä. Tammikuussa 2012 osaston kehittämisillalla toistui huoli uusien jäsenten ja sitoutuneiden toimijoiden löytymisestä. Illan myötä suuntauduttiin toiminnan rakentamiseen säännöllisen toimintamuodon ympärille. Yhdeksi vaihtoehdoksi esitettiin opiskelijoiden välistä ystävöitymistä, joka herätti kiinnostusta. Vuoden 2012 alussa kaksi opiskelijaa teki projektityönä ensiaputeeman kautta osastoa tunnetuksi kolmessa Jyväskylän alueen oppilaitoksessa. Tapahtumia alettiin yhä enemmän tiedottaa Jyväskylän yliopiston suuntaan ja järjestää yhdessä yliopisto-opiskelijoiden kanssa.

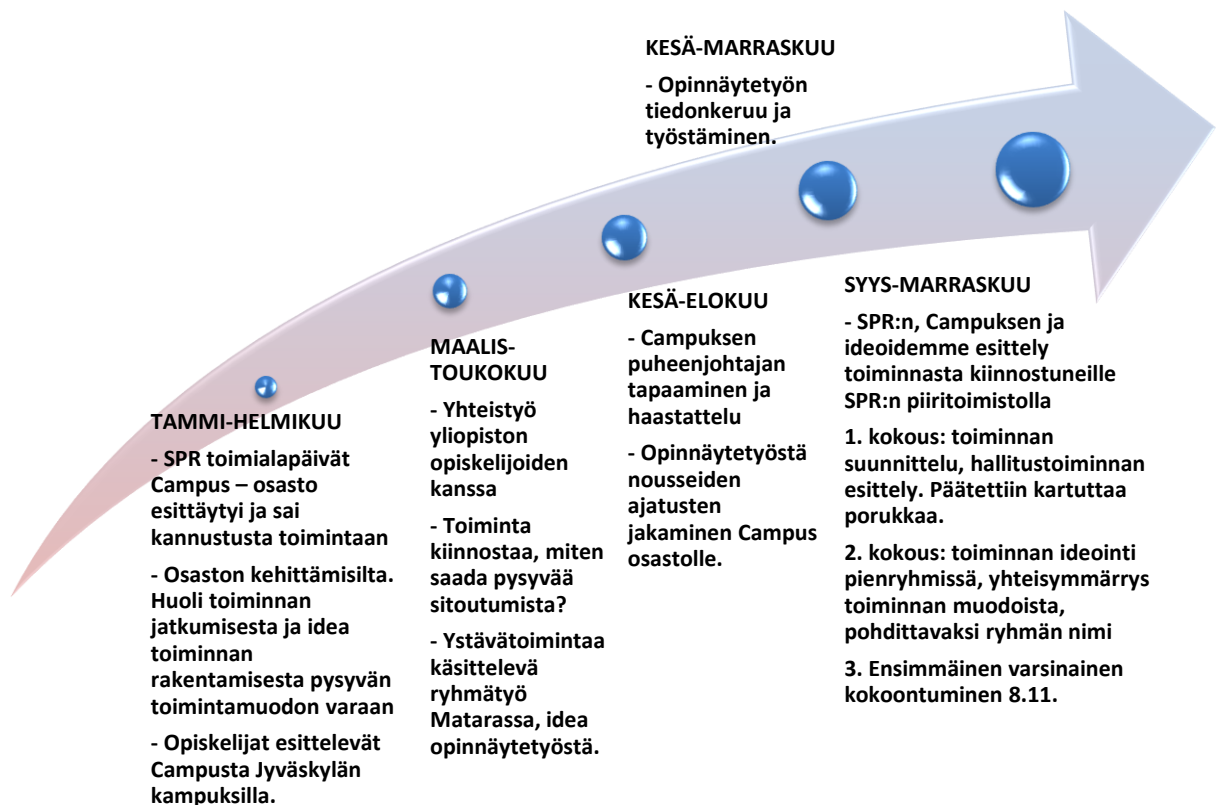
Opinnäytetyötä kesällä 2012 aloittaessamme jäseniä osastossa oli noin viisitoista ja toimintaan osallistui vaihtelevasti neljä opiskelijaa ja kolme opettajaa. Toiminnan jatkuvuutta ajatellen uusien toimijoiden mukaan saaminen on välttämätöntä nykyisten toimijoiden lähtiessä vaihtoon tai valmistuttua. Haasteelliseksi osaston ylläpitämisessä oppilaitosympäristössä on osoittautunut säännöllisyys ja vastuutehtävät sekä lyhyellä aikajänteellä toimiminen opiskelijoiden vaihtuvaa elämäntilannetta ja tehtävien opettelua vasten. Opiskelijavetoisen osaston tulisi olla samalla sekä salliva oppimisympäristö että opiskelijoiden muuttuvaan elämäntilanteeseen ja nopeaan vaihtuvuuteen sopeutuva.

2.2 Tutkimusprosessi

Aloitimme opinnäytetyöprosessin huhtikuussa 2012. Prosessiin ryhtymistä innoitti toiminnan ainutlaatuisuus ja huoli sen jatkumisesta. Kansalaistoiminnan keskus Mataran tekemässämme ryhmätyössä ilmeni, että tutkimiemme yhdistysten vapaaehtoi-

set olivat iäkkäitä. Prosessin kulussa meitä jäi mietityttämään, minkälainen vapaaehtoisuus saisi nuoret liikkeelle. Sama kysymys on toistunut läpi toiminnan myös Campus-osastossa. Toiminnasta ollaan yleisesti kiinnostuneita ja kertaosallistujia on saatu hyvin, mutta millaista toiminnan pitäisi olla, jotta siihen sitouduttaisiin kauemmin ja ryhmä muodostuisi kiinteämmäksi. Työhön ryhtymistä innoitti myös järjestöltä saamamme tuki SPR:n toimialapäivillä tammikuussa 2012 sekä yliopiston suunnalta viirinnyt kiinnostus toimintaamme kohtaan.

Kesä-heinäkuu sisälsi tiedonhakua, tapasimme myös Campuksen puheenjohtajan ja keskustelimme osaston tilasta ja tulevaisuudesta. Alkuperäinen idea ystävätoimintaohjelman luomisesta väistyi sen tosiasian edessä, että emme tarkalleen tiennet, keille olemme toimintaa suunnittelemassa. Sen myötä päädyimme väljempään tutkimussuunnitelmaan ja kartoittamaan ylipäätään sitä, millainen toiminta soveltuisi opiskeleville nuorille aikuisille ja mitä sen toteuttamisessa olisi hyvä huomioida. Elo-syyskuussa jaoimme työstä nousseita ajatuksia Campus-osastolle ja toiminnasta kiinnostuneille uusille opiskelijoille. Alla olevassa kuviossa kuvataan toiminnan kehittämistä vuoden 2012 aikana.

KUVIO 1 Toiminnan kehittämisen kulku 2012

2.3 Tutkimuksen kohde, luonne ja sisältö

Campus-osastossa kuljetaan parhaillaan kohti uutta, tavoitteena on toiminnan vaikiinnuttaminen uusien toimijoiden varaan. Työssämme tuotamme tutkimusavusteisesti osaston toiminnan organisoimista palvelevaa tietoa. Tutkimusavusteinen kehittäminen ei ole tiiviisti sidottu teoreettisiin oletuksiin ja menetelmiin, vaan sen tarkoituksena on tuottaa laajemmin yleistettävää ja tarvetta palvelevaa tietoa kehittämistoimintaa tukemaan (Toikko & Rantanen 2009, 34).

Kartoitamme, millaisia tarpeita ja edellytyksiä vapaaehtoisuudelle nuorten ja opiskelijoiden keskuudessa on olemassa, minkä perustalta tuotamme näkökulmia SPR:n opiskelijoiden vapaaehtoistoiminnaksi. Tavoitteena on siis taustoittavaan tutkimukseen perustuen tuottaa ja jakaa tietoa, malleja ja ideoita SPR:n varaan rakentuvalle opiskelijatoiminnalle. Vapaaehtois- ja opiskelijataustastamme johtuen työ sisältää myös kokemustietoa. Toimintaa palvelevaa tietoa osaston kehittämiseen kerätesämme, soveltaessamme ja välittäessämme on työssämme myös piirteitä toiminnallisesta opinnäytetyöstä (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9-10).

Käymme läpi ensin työn kannalta keskeisiä käsitteitä sekä osallistumisen taustavaikututtajia ja vapaaehtoistoiminnan merkityksiä, minkä jälkeen pohdimme vapaaehtoistoimintaa ajankohtaisessa kehyksessä. Työn keskeistä antia on suhde vapaaehtoistoimintaan pääpaino nuorissa ja opiskelijoissa. Punainen Risti keskeisenä tietoperustana toimii tekstiä sitoen ”punaisena lankana”. Työn loppuosiossa on kuvattu tutkimusprosessia sekä tutkimuksen tuotoksia ja jatkoehdotuksia.

3 KESKEISET KÄSITTEET

3.1 Kansalaisyhteiskunta

Kansalaisyhteiskunta on kokoava käsite ihmisten vapaamuotoiselle yhteistoiminnalle, vaikuttamiselle ja vallankäytölle yhteiskunnassa (Raninen, Raninen, Toni, Tornaes 2007, 37). Kansalaisyhteiskunta muodostuu siis ihmisten välisistä suhteista ja toimin-

noista, jotka ovat "yksityisiä" erotuksena julkisesta hallinnosta ja päätöksentekokoneistosta (Kansanvalta 2006). Kansalaisyhteiskunta rakentuu ihmisten välisistä suhteista erilaisten sopimuksellisten sidosten kautta. Sen pääasiallisia organisoitumia ovat muodolliset ja epämuodolliset yhdistykset ja yhteiskunnalliset liikkeet. Myös löyhästi organisoituneet keskusteluyhteisöt ja sosiaaliset verkostot, joita syntyy muun muassa internetissä, voidaan lukea käsitteen piiriin. (Konttinen 2012a.) Kansalaisyhteiskunnan keskeisiä poliittisia toimijoita ovat kansalaisjärjestöt ja yhteiskunnalliset liikkeet, etujärjestöt ja puolueet (Kansanvalta 2006).

3.2 Kolmas sektori

Kansalaisyhteiskunta ja Kolmas sektori ovat lähimääritelmiä. Kolmannella sektorilla tarkoitetaan kansalaisten aktiivisuuden tuloksena syntyneitä yhdistyksiä, kansanliikkeitä, osuuskuntia ja säätiöitä, joissa ei tavoitella voittoa ja joissa jäsenyys on vapaaehtoista. Suomessa kansankirkkoja ei julkisoikeudellisina yhteisöinä lasketa kolmannen sektoriin kuuluviksi, sen sijaan uskonnolliset yhteisöt ja järjestöt luetaan kuuluvan kolmannen sektoriin (Raninen ym. 2007, 50 - 51). Vaikka Kolmannen sektorin toimintaa pidetään usein "virallisen" vastakohtana, normitetaan ja säädellään sen piirissä tapahtuvaa toimintaa julkisen valvonnan ja lainsäädännön kautta. Suomessa kolmannen sektorin toimintaa säädellään mm. yhdistyslain, osuuskuntalain, säätiölain ja kirjanpito- ja tilintarkastuslain kautta (mts. 42).

Suomessa taloudellisen laman jättämän tilanteen jälkeen kolmannella sektorilla alettiin toimia työllistämisen edistämiseksi ja peruspalvelujen varmistamiseksi, jolloin syntyi uudenlaista toimintaa. "Uuteen kolmannen sektoriin" katsotaan kuuluvaksi esimerkiksi sellaisia sosiaali- ja terveystalouden palvelujen kentällä toimivia yhdistyksiä, jotka niveltävät osaksi julkista palvelutuotantoa ja jossain määrin tavoittelevat liikevoittoa. Ilmiön seurauksena kolmannen sektorin toiminta sai ylisektorirajaisia piirteitä: palveluja ostavat julkisen sektorin tahot odottavat uudelta kolmannelta sektorilta taloudellista rationaalisuutta, tehokkuutta, ammattimaisuutta ja kykyä verkostoitua sidosryhmien kanssa. (Konttinen 2012b).

3.3 Kansalaistoiminta

Kansalaistoiminta on kansalaisten käyttämiä mahdollisuuksia kansalaisten ja valtatahojen välillä. Se on aktiivista, itsestä ulospäin suuntautuvaa toimintaa, jossa kansalaiset pyrkivät muuttamaan tai säilyttämään yhteiskunnassa vallalla olevia asioita (Kansanvalta 2007). Kansalaistoiminta ilmentyy kansalaisaktiivisuutena ja kansalaisosallistumisena. Lappalainen (2012) viittaa amerikkalaisen John Deweyn tieteelliseen lähestymistapaan määritellään kansalaistoimintaa. Kansalaisten politiikka ja aktivismi alkavat asioista, joita ihmiset kokevat ympäristössään: asioista, joita ihmiset näkevät, käsittelevät, käyttävät, joista he nauttivat ja kärsivät. Ilman kokemusta on vain sosiaalista käyttäytymistä. Ympäristö tavallaan nostaa pintaan kokemuksia, joista muodostuu aktiivista toimintaa. Suomen perustuslaissa (L 731/1999, §14) julkisen vallan tehtäväksi on mainittu edistää yksilöiden mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan sekä päätöksentekoon.

3.4 Järjestöt, yhdistykset ja kansalaisjärjestöt

Yhdistys on vähintään kolmen henkilön vapaaehtoisuuteen perustuva yhteenliittymä, jolla on jokin toiminnan tarkoitus (L 503/1989). Järjestöt ja yhdistykset ovat kansalaisille paikkoja ryhmittä jonkin yhteisen, tärkeäksi koetun asian taakse vaikuttamaan tai säilyttämään asioiden tila. Yhdistymisvapaudesta on säädetty Perustuslaissa (L 731/1999, 13§), ja yhdistystoimintaa säädellään yhdistyslailla (L 503/1989). Keskeinen osa suomalaisesta kansalaistoiminnasta tapahtuu kansalaisjärjestöissä, jotka ovat kansalaisyhteiskuntaa kokoavia, valtioiden hallituksista riippumattomia, tavoitteellisia mutta voittoa tavoittelemattomia järjestöjä ja yhdistyksiä. Kansalaisjärjestöjen tehtävät, roolit ja tavoitteet ovat vaihtelevia auttamis- ja asiantuntijatehtävistä päätöksentekoon ja mielipidevaikuttamiseen. (Raninen ym. 2007, 34.)

3.5 Osallisuus ja toimijuus

Vapaaehtoistoiminnankenttä tarjoaa paikkoja toimia, rakentaa identiteettiä ja kokea osallisuutta ja toimijuutta. Osallisuus on yksilöllinen kokemus kuulumisesta ympäröi-

vään yhteiskuntaan sekä sitoutumisesta nousevaa halua vaikuttaa asioiden kulkuun ja ottaa vastuuta seurauksista. Näin ollen sen voi käsittää syrjäytymisen vastavoimaksi (Osallisuus 2012). Osallisuus on valtaistumiskokemusta (engl.empowerment), tunnetta siitä, että osallistuminen tuottaa tulosta ja asioihin kannattaa vaikuttaa (Raninen ym. 2007, 36). Osallisuudessa on näin ollen kyse myös rakenteista, eli siitä, kuinka ne vastaavat yksilöiden osallistumistarpeisiin. Toimijuus paikantuu rakenteiden järjestysten, normien, sääntöjen, odotusten ja käytäntöjen sekä yksilön resurssien väliseen suhteeseen (Ojala, Palmu, Saarinen 2009, 14).

3.6 Vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminta ja vapaaehtoistyö viittaavat samaan ilmiöön: vapaaehtoisesti tapahtuvaan toimintaan, jota tekee vapaaehtoinen tai vapaaehtoistyöntekijä. Aiemmin käsitteiden käytössä oli selkeämpi ero: vapaaehtoistyön käsitettä käytettiin kuvaamaan yksilön ja yhteisöjen välistä vapaaehtoista työtä, kun taas vapaaehtoistoimintaa kuvattaessa järjestöjen organisoimaa toimintaa (Koskiahho 2001, 16). Käsitteestä vapaaehtoistyö on yhä enemmän siirrytty käyttämään käsitettä vapaaehtoistoiminta vastaavassa merkityksessä. Laimion ja Välimäen (2011, 9-10) mukaan kyse on mieltymyksestä, halutaanko ilmiössä korostaa työn arvoa vai vapaaehtoisuutta tekemisen perustana. He ovat määritelleet vapaaehtoistoiminnan näin: ”Vapaaehtoistoiminta on omasta halusta lähtevää, palkatonta toimintaa, jota tehdään omia arvoja vastaavan yhteisön hyväksi. Se on merkki halusta osallistua ja vaikuttaa, ja sen tulisi olla kaikkien kansalaisoikeus.”

Yleismaailmallisesti vapaaehtoistoiminnan ominaispiirteinä pidetään vapaaehtoisuutta, palkattomuutta, toimimista tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin sekä oman jaksamisen ja kiinnostuksen rajoissa (Hakkarainen & Syrjänen 2004, 13 - 14). Oppilaitoksen yhteyteen kansalaistoimintaa kehittämään lähtenyt työryhmä määritteli vuonna 1997 vapaaehtoistoiminnan seuraavasti:

Vapaaehtoistyö on osallistumista vuorovaikutukseen perustuvaan organisoituun auttamis- ja tukitoimintaan, joka tähtää henkisen ahdingon lievittämiseen tai elinoloihin liittyvän puutteen korjaamiseen. Vapaaehtoistyötä ei tehdä taloudellisena yritystoimintana, palkkatyönä eikä erityisenä harjoitteluna, vaan tehtävään valmennusta saaneen auttajan motiivi pohjautuu ajatukseen, että hän voi olla avuksi ja oppii jotakin tärkeää. Myös tällaiseen toimintaan liittyvät tukitehtävät kuuluvat vapaaehtoistyön piiriin. (Eskola & Kurki 2001, 10.)

Vapaaehtoistoimintaa tehdään sekä vahvan organisoidusti että löyhästi ryhmittäen. Vapaaehtoistoiminta voi olla hyvin eripituista ja muotoista (ks. Laimio & Välimäki 2011, 11). Siihen voi sisältyä satunnaista tapahtumaosallistumista, lyhyen aikaa toimivia kannatusliikkeitä, eripituisia projekteja, sitoutunutta yhdistys- tai järjestöaktiivisuutta tai uramaista puolue- tai ammattiyhdistystoimintaa. Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen ei välttämättä edellytä taustaorganisaatiota (Raninen ym.2007, 49). Myös internetin kautta voi osallistua ja vaikuttaa monipuolisesti. Virtuaalivapaaehtoisuudeksi kutsutaan internetissä tapahtuvaa vaikuttamista, tutkimus- ja taustatyötä, neuvojen antamista ja mentorointia, tietokantojen luomista, nettisivujen ja uutiskirjeiden suunnittelua, kielenkäännöspalveluita sekä netin keskusteluryhmien aloittamista ja ohjaamista (Nylund & Yeung 2005, 29).

Punaisen ristin vapaaehtoistoiminnan pelisääntöihin on sisällytetty määritteet: tavallisen ihmisen taidoin, palkattomuus, vapaaehtoisuus, luotettavuus, luottamuksellisuus, puolueettomuus, tarvitsijan ehdoin, tasa-arvoisesti (SPR 3). Vapaaehtoinen on henkilö, joka osallistuu omasta tahdostaan toimintaan eikä toimi materialistisen tai taloudellisen hyödyn vuoksi. Toiminta on palkatonta ja perusajatus on ”ihmiseltä - ihmiselle”, taustalla ajatuksena myös toiminnan hyödyllisyydestä yhteisölle. Punaisen Ristin vapaaehtoisia ovat aktiivit jäsenet sekä vapaaehtoiset, jotka ovat pääsääntöisesti jäseniä. Heidän lisäksi on kertaluonteisia jäseniä. (SPR 2008, 5.)

4 SUOMEN PUNAINEN RISTI KANSALAI SJÄR JESTÖNÄ

4.1 Järjestön historia lyhyesti

Punaisen Ristin perustajana pidetään sveitsiläistä liikemiestä Henry Dunantia. Solferinon taistelu ja rintaman kärsimysten näkeminen saivat hänen kirjoittamaan kirjan Solferinon muisto (1862), jossa hän ehdotti järjestön perustamista kaikkiin maihin, jotta sotien lääkintätoimet ja haavoittuneiden hoitaminen olisi turvattua kansainvälisillä sopimuksilla. Pian syntyi Punaisen Ristin kansainvälinen komitea (ICRC) ja useita kansallisia yhdistyksiä. (Kankaansivu 2007, 9-10.)

Aloitteen Punaisen Ristin suomalaisesta yhdistyksestä teki kreivitär Aline Armflet 1874. Yhdistys perustettiin 1877, ja se käytti nimeä "Suomen yhdistys haavoitettujen ja sairasten sotilaiden hoitoa varten". Nimi muutettiin vuonna 1919 Suomen Punaiseksi Ristiksi. Aluksi toiminta oli suunnattu sotilaiden lääkintähuollon kehittämiseen, josta se laajeni edelleen erilaisiin toimintamuotoihin. SPR järjesti 1930-luvulla väestönsuojelukursseja, huolehti Karjalan siirtoväen huollosta, sairaanhoitajat hoitivat sota- ja kenttäsairaaloissa, lisäksi sairaaloita ja lastenkoteja ylläpidettiin ja verenluovutus siirtyi Punaiselle Ristille. SPR:n kotiapu, vanhusten kerhot ja ystävätoiminta alkoivat 1950-luvulla. Vapaaehtoinen pelastuspalvelu yhteistyöjärjestöjen kanssa perustettiin 1960-luvulla, ja seuraavalla vuosikymmenellä SPR alkoi osallistua pakolaisten vastaanottoon. Nälkäpäiväkeräykset katastrofirahastolle alkoivat 1980-luvulla. Monikulttuurisuustyö lisääntyi 1990-luvulla, jolloin myös henkinen ensiapu ja lamaajan avustustyö aloitettiin. (Kankaansivu 2007, 13, 15, 18.) Vuosituhannen vaihteen jälkeen vapaaehtoistoiminnan kehittäminen ja laadun varmistaminen on ollut keskeisesti esillä järjestön toiminnassa (SPR 3).

4.2 Ystävätoiminnan kehitys

Ystävätoiminnan malli Suomeen tuli "potilaan ystävä" toiminnasta. Toisen maailmansodan jälkeisellä miehityskaudella ympäri Eurooppaa oli sijoitettuna amerikkalaisia sotilaita. Havaittiin, että ne haavoittuneet sotilaat, joita käytiin säännöllisesti katso-

massa, toipuivat nopeammin. Havainnon seurauksena toisten potilaiden omaiset alkoivat vieraila myös yksinäisten sotilaiden luona. ”Potilaan ystävä”-toiminta laajeni Norjasta suomalaisiin sairaaloihin. (SPR 3.)

Kaupungistuminen jätti maaseudulle paljon yksinäisiä vanhuksia, jolloin ystävätoiminnalle ilmeni tarvetta. Nuorille opetettiin ensiaputaitoja, he osallistuivat myös ystävätoimintaan ja keräyksiin. (Kankaansivu 2007, 15.) Ensimmäinen ystävätoiminnan kurssi järjestettiin Helsingissä keväällä 1959, josta ystävätoiminnan katsotaan alkaneen. Ystävätoiminta on tähän päivään tultaessa monipuolistunut, ja toiminnassa on mukana eri-ikäisiä ja -taustaisia ystäväntarvitsijoita ja ystäviä. (SPR 3.)

4.3 Järjestö tänään

Suomen Punainen Risti on yksi Suomen suurimmista kansalaisjärjestöistä ja osa suurta maailmanliittoa, Kansainvälisen Punaisen Ristin liiton yksi 186 jäsenyhdistyksestä (SPR 1). Punainen Risti on kansainvälinen humanitaarinen avustusjärjestö, jonka perustehtävänä on auttaa ja suojella sotien, selkkausten ja suurten onnettomuuksien uhreja yli kansallisten, uskonnollisten ja poliittisten rajojen. Järjestön arvot perustuvat seitsemään perusperiaatteeseen sekä Geneven sopimuksissa määriteltyihin humanitaarisiin oikeuksiin. Geneven sopimukset ovat valtioiden välisiä humanitaarisen oikeuden sopimuksia, joissa annetaan Punaisen Ristin liikkeelle valtuutus toimia konfliktikentillä ja muissa kriisitilanteissa. (SPR 2.) Suomen Punaisen Ristin toiminta perustuu Punaisen Ristin kansainvälisen liiton seitsemään periaatteeseen, Geneven sopimukseen, Lakiin ja Tasavallan Presidentin Asetukseen Suomen Punaisesta Rististä sekä Kansainvälisen liiton strategiaan (SPR 2011, 6).

Suomen Punaisen Ristin toimintaverkoston muodostavat osastot, piirit keskustoimisto sekä laitokset. Osana kansainvälistä järjestöä SPR toimii myös yli valtiorajojen. Keskustoimisto tukee piirien ja osastojen työtä, koordinoi, kehittää ja hallinnoi valtakunnallisia projekteja ja ohjelmia. Piiritoimistot ohjaavat ja tukevat paikallisosastojen toimintaa. Osastot muodostuvat ja järjestyvät sisäisesti itsenäisesti. Henkilöjäsenet äänestävät osastonsa ja koko järjestön luottamusviroista. (SPR 4.) Suomessa

toimii noin 500 pääsääntöisesti vapaaehtoisvoimin toimivaa osastoa, joissa jäseniä vuonna 2011 oli 88 870, joista naisia 72, 2 %, nuoria (alle 29-v.) noin 8,8 % (kaikista jäsenistä ei ole ikätietoa). Vapaaehtoisia osastoissa vuonna 2011 oli 25 418. (Tilastokirja 2011, 4-6.) Ystävätoiminnassa mukana olevien määrä on kasvanut tasaisesti vuodesta 2007. Vuonna 2011 ystävätoiminnassa oli mukana 7881 henkilöä (mts. 11).

“Suomen punaisen ristin toiminta perustuu Punaisen ristin ja punaisen puolikuun liikkeen seitsemään periaatteeseen, Geneven sopimukseen, lakiin ja tasavallan presidentin asetukseen Suomen punaisesta rististä (L 238/2000) sekä Punaisen ristin ja Punaisen puolikuun yhdistysten kansainvälisen liiton strategiaan.” (SPR 2011, 7).

Järjestön tarkoitukset on määritelty toimintalinjauksessa seuraavasti:

- *Kaikissa oloissa suojella elämää ja terveyttä sekä puolustaa ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia*
- *Edistää kansojen välistä yhteistyötä ja rauhaa*
- *Pelastaa ihmishenkiä kotimaassa ja ulkomailla*
- *Auttaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevia inhimillisten kärsimysten ehkäisemiseksi ja lievittämiseksi*
- *Tukea ja avustaa maan viranomaisia niin rauhan kuin sodan ja aseellisten selkkausten aikana ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi*
- *Edistää kansalaisten keskuudessa yhteisvastuuta ja auttamismieltä*
- *Lisätä ymmärrystä Punaisen Ristin työtä ja yleisinhimillisiä pyrkimyksiä kohtaan;*
- *Vahvistaa järjestön valmiutta ja toimintaedellytyksiä*
(SPR 2011, 6-7.)

5 OSALLISTUMISEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

5.1 Arvot

5.1.1 Arvot ja toiminta

“Ei riitä, että kädet liikkuvat tai ihminen käyttäytyy määrätyllä tavalla, ei edes se, että liikkeistä muodostuu teko, jolla on määrällinen merkitys. Tekojen on oltava osa mielekästä toimintaa, sellaista jolla on yhteisössä arvoa.” Antti Eskola (1998, 112.)

Arvot ohjaavat valintojen tekemistä, niiden perusteella tehdään ratkaisuja ja toimitaan silloin, kun rutiineista ei ole apua (Puohiniemi 2006, 8-9). Vapaaehtoisuuden roolia nuorten aikuisten elämässä käsittelevässä väitöskirjassa mainitaan, että vapaaehtoisuudella on yhteisesti jaettuja lähtökohtia ja rooleja suomalaisessa yhteiskunnassa. Näin ollen vapaaehtoistoiminta saa oikeutuksensa yhteisestä arvoperustasta, joka suomalaisilla yhdistyy tasa-arvon säilyttämiseen ja ylläpitämiseen, sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen, vapauteen, vastuuseen ja rehellisyyteen. (Grönlund 2012, 8-9, 64.) Arvot vaikuttavat toiminnan alkamiseen, mutta toiminnan kautta arvot voivat myös muuttua tai vahvistua. Toisin sanoen vapaaehtoisuus ei ole vain kenttä toteuttaa tärkeiksi koettuja arvoja, vaan se toimii myös päinvastoin, eli sen kautta arvot myös muuttuvat (Grönlund & Pessi 2008, 134).

Organisaatioille arvot merkitsevät toiminnan keskiötä. Ne erottavat ja personoivat organisaatioita toisistaan, muista vastaavista toimijoista. Arvoilla suojellaan toiminnan turvallisuutta, samalla kun arvot myös määrittelevät sitä, minkä tyyppisiä ihmisiä toiminta kutsuu ja toiminnan piiriin myös toivotaan. Arvot vaikuttavat myös siihen, minkälaiseksi toiminta organisaatiossa muodostuu, ja keitä toiminta vetää puoleensa. Organisaatiosta kiinnostuva peilaa sen persoonallisuutta, identiteettiä, mainetta ja tarjolla olevia tehtäviä omiin arvoihin ja identiteettiinsä (Raninen ym. 2007, 70). Koska mahdollisuuksia toimia on nykyään paljon tarjolla ja vapaaehtoisuutta hakevat ovat aikaisempaa valikoivampia, tuottaa se toimintaa tarjoaville tahoille imagollisia ja tehtäväkokonaisuuksiin liittyviä haasteita: imagoa tulisi suunnata ja tehtäviä räätälöidä potentiaalisille toimijoille. Tiedotuksessa tulisi valita oikeat kanavat ja oikeanlainen sanoma päästä tietotulvassa läpi.

5.1.2 Suomen Punaisen Ristin tarkoitus ja arvot

Suomen Punaisen Ristin tavoitteena on tarjota toimintaa kaikille sen periaatteisiin sitoutuville (SPR 2011). Punaisen Ristin toiminnan arvot ovat edelleen sen perustamisajatuksessa: auttaa ihmisen taustoista riippumatta eniten hätää kärsiviä. Arvot toistuvasti esiin tuotuina ovat tärkeitä toiminnalle. Arvojen puolueettomuudella halutaan varmistaa, että toiminnan piiristä ei suljeta ihmistä taustasta riippuen eikä

järjestön toiminta kaadu näkemyksellisiin ristiriitoihin. Punaisen Ristin arvot yleismaailmallisina on tarkoitettu kaikille sopiviksi. Kansainvälinen järjestö ja sen jäsenyhdistykset ovat hyväksyneet humanitaariseen oikeuteen perustuen toimintansa perustaksi seitsemän peruseriaatetta ihmiselämän suojelemiseksi: ykseys, yleismaailmallisuus, vapaaehtoisuus, puolueettomuus, riippumattomuus, inhimillisyys ja tasapuolisuus.

Ykseydellä tarkoitetaan, että valtiossa voi toimia ainoastaan yksi Punaisen Ristin tai Punaisen Puolikuun järjestö, jonka tulee olla avoinna kaikille ja sen toiminnan tulee ulottua koko maahan. Yleismaailmallisuus viittaa järjestön kansallisten yhdistysten yhteistyöhön yli kansallisten rajojen auttamisessa. Vapaaehtoisuudella tarkoitetaan, että annettava apu on vapaaehtoista ja pyyteetöntä. Puolueettomuudella tarkoitetaan sekaantumattomuutta poliittisiin, rodullisiin, uskonnollisiin tai aatteellisiin ristiriitoihin sekä kannanotosta pidättäytymistä vihollisuuksien syntyessä. Riippumattomuudella viitataan kansallisten yhdistysten riippumattomaan asemaan valtiossa suhteessa Geneven sopimukseen sekä Kansainvälisen Punaisen Ristin peruseriaatteisiin. Inhimillisyys sisältää elämän, terveyden ja ihmisarvon suojelemisen, inhimillisen kärsimyksen ehkäisemisen ja lieventämisen sekä kansojen välisen yhteisymmärryksen, ystävyyden, yhteistyön ja rauhan edistämisen. Tasapuolisuudella viitataan ihmisen taustoista riippumatta tasapuoliseen kohteluun sekä auttamiseen ensisijaisesti suurimmassa hädässä olevia. (SPR 2011, 6-7.) Kansainvälisten arvojen ja periaatteiden lisäksi joka neljäs vuosi Suomen Punaisen Ristin yleiskokouksessa vahvistettu toimintalinjaus on järjestön jäsenten vastaus siihen, mihin Suomen Punaisen Ristin tulee seuraavalla yleiskokouskaudella keskittyä. Suomen Punaisessa Ristissä on toiminnan suunnan antaviksi arvoiksi määritelty: avoimuus, palvelualtis, aikaansaava, yhteistyökykyinen (mts. 7).

5.2 Motivaatio

5.2.1 Motiivit ja vapaaehtoinen tarvitsevuus

Motivaatiossa on kyse siitä, mikä saa ihmisen toimimaan tietyllä tavalla. Motivaatio on vapaaehtoistoiminnan perusehto ja sen puuttuminen riski vapaaehtoistoiminnan peruseriaattelelle "omasta tahdosta tapahtuvalle työlle". Sisäinen motivaatio on

lähtökohta toiminnan kokemiseksi mielekkääksi sekä jatkamiselle ja sitoutumiselle. Sisäisesti motivoitunut toimii omaehtoisesti, kun taas ulkoisesti motivoitunut toimii toisten tahdon mukaisesti välttääkseen rangaistuksen tai saadakseen palkkion tai suosiota. Motivaatiotutkimuksissa on saatu tuloksia, joiden mukaan sitoutuminen henkilökohtaisiin, saavutettavissa oleviin tavoitteisiin lisää hyvinvointia. (Salmela - Aro & Nurmi 2002, 129,160.)

Ihminen etsii läpi elämänsä tasapainoa tarvitsevuuden ja itsemääräämisen välillä. Toiminnan perusmotiivi on tarve ylläpitää minuutta, mielenrauhaa ja mielihyvää tuottavaa minäkäsitystä. Sosiaalisissa suhteissa tämä tarkoittaa, että ihminen kamppailee itsemääräämisen ja tarvitsevuuden välillä. Ihminen pyrkii vahvistamaan minäkäsitystään joko minuuttaan vahvistavalla sisäisellä puheella tai ihmisten kautta, jotka vahvistavat minäkuvaa. Sosiaalisesti kehittyäkseen ihmisen tulisi pyrkiä "vapaaehtoiseen tarvitsevuuteen", rohkeuteen asettaa itsensä alttiiksi epäonnistumisille: tilanteille ja ihmiskohtaamisille, jotka eivät tue omaa minäkäsitystä. (Vuorinen 1998, 58 - 60.)

5.2.2 Toimijuus ja tahto

Niin vapaaehtoistyössä kuin ammatillisessa auttamistyössä etsitään ihmisen elämään muutosta motivoivia tekijöitä (Mönkkönen 2005, 279). Toimijuudessa on kyse ihmisestä, joka kykenee itse ohjaamaan toimintaansa sen sijaan, että hakee selitystä toiminnalleen itsensä ulkopuolelta. Kun ihminen ulkoistaa toimintansa syytä itsensä ulkopuolelle, hän on ulkoisten ärsykkeiden armoilla tai käyttäytyy ilman valinnan varaa. Toimijuudessa ihminen tekee itse valintoja ja kantaa niistä vastuun. (mts. 282.)

Särkelä (2001, 43 - 81) kuvaa samaa halun, tahdon ja rakenteen dynamiikassa. Ihminen tekee valintoja usein päällekkäisten, eri suuntaan vetävien ja nopeasti vaihtuvien, ristiriitaisten halujen piirittämänä. Tahto on kuitenkin halut ylittävää, sillä siihen liittyvät tavoitteet ihminen on itsenäisesti harkiten asettanut. Tahto pysyy yllä vain sitä tukevissa rakenteissa, tahdolle suotuisissa ympäristöissä. Ilman tahdolle suotuisaa yhteisöä, yhteistä tehtävää tai paikkaa mihin lähteä, tahto usein hiipuu. (mts. 57.) Jos ihmisen sisäiset halut eivät asetu samalle taajuudelle ympäristönsä kanssa, eivät-

kä muodostu tahdoksi, ei myöskään toiminnalle ole riittäviä edellytyksiä. Näin ollen niin kauan, kun ihmiselle riittää pasianssin pelaaminen tai itsensä etsiminen yhteiskunnalliseksi tehtäväksi, vaikka luotaisiin millaisia ohjelmia tai projekteja, on häntä vaikea saada niihin mukaan (Mönkkönen 2005, 283).

Toimintaa kuvaa sisäinen palo, tahto, toiset ihmiset, keskeneräisyys ja jännite, toimijuus, vaikuttamiskokemus, tekemisen kautta mahdollistuva (Mönkkönen 2006, 285). Toiminta on identiteettityötä, toimijaidentiteetit rakentuvat yhteisissä tehtävissä. Keskeistä toiminnan syntymiselle on, millaisissa positioissa ihminen löytää toiminnallisia juonia elämäänsä, ja onko toiminnassa jännite. (mts. 298 - 299). Jännite keskeneräisyyden edessä pitää yllä toiminnallista juonta ja siihen liittyvää positiivista haastetta. Niin kauan kuin jännite on olemassa, on tekemisellä suunta. Jokainen ihminen tarvitsee itse määrittelemiään, toiminnallisia haasteita, jotka eivät kasva sosiaalisessa tyhjiössä. Motivaatio paikantuu siis yksilön ja ympäristön suhteeseen. Osallisuutta ja aktiivisuutta luovissa ohjelmissa on tärkeää tunnistaa henkilökohtainen lähtökohta ja sen yhteys sosiaaliseen ympäristöön ja sosiaalisiin suhteisiin. (mts. 280 - 281.)

Yeung (2005, 124) nimesi 767 erilaista motiivielementtiä vapaaehtoistoimimisen motivaation suuntautumiseen kehittämässään timanttimallissa. Mallin sovellustuloksissa vapaaehtoisten motivaatio näyttäytyy hyvin monipuolisena ja dynaamisena: vapaaehtoisuus voi suuntautua itsestä ulospäin tai kohti itseä, sisäisempiin teemoihin, hyvinkin ristiriitaisesti ilmenevin ja tulkittavin tavoin. Vapaaehtoisten motiivit ovat yksilöllisiä, vaikeasti jäljitettäviä ja selitettäviä vyyhtejä, joista vapaaehtoiset eivät ole itsekään aina selvillä. Mallia hyödyntävässä tutkimuksessa esiintyi ristiriitaisesti tulkittavia motiiveja: esimerkiksi henkilö toivoi läheisiä sosiaalisia suhteita, mutta halusi niiden rajoittuvan vain vapaaehtoistoimintaan, tai henkilö kertoi kokevansa ryhmään kuuluvuutta, vaikka osallistui toimintaan hyvin harvoin tai yksin. (mts. 122.)

Motiivien tunnistaminen ei ole helppoa, eikä ihminen ole useinkaan tietoinen lähekkään kaikista motiiveistaan, mutta onko motiivien tunnistamisesta hyötyä vapaaehtoisuudessa? Toimijuus on henkilön itse suuntaamaa ja hyväksymää toimintaa suhteessa yhteisöön. Tätä suhdetta voidaan vahvistaa lisäämällä tietoisuutta ja avaamal-

la motiiveja. Laimion ja Välimäen (2011, 18, 22) mukaan henkilökohtaisten motiivien ja toiveiden avaamisen kautta toiminnasta voi muodostua aidosti vastavuoroisempaa. Motiivien avaamisella on merkitystä tehtävän valitsemisen, tehtävään ohjaamisen kuin myös ohjauksen tuen ja palkitsemisen kannalta.

5.2.3 Vapaaehtoisten motiivit

Vapaaehtoisuus voi toimia erilaisten motiivien ja arvojen kenttänä, mutta myös niiden vahvistajana. Arvot ja motivaatio kietoutuvat yksilöllisesti yhteen. Nuorilla tyypillisemmin arvot ja motiivit määrittävät käyttäytymistä vanhempia dynaamisemmin. Vapaaehtoisuutta nuorten aikuisten elämässä tarkastelevassa väitöskirjassa vapaaehtoisuus näyttäytyi nuorten identiteettityössä kolmella tavalla: vahvistavassa merkityksessä, uudelleenorientoivassa merkityksessä (vapaaehtoisuus muutoksen ja käänteen heijastamisessa ja osoittamisessa) ja yhteisöllisen kuulumisen merkityksessä (Grönlund 2012, 59, 65.) Haastateltaessa nuoria ja heidän vapaaehtoisuutta elämäntarinallisesti havaittiin nuorissa aikuisissa viittä eri arvoidentiteettityyppiä: vaikuttamiseen pyrkivä, auttamiseen perustuva, uskoon perustuva, yhteisöllinen ja menestysorientoitunut identiteetti (mts. 61). Osan vapaaehtoisuutta taustoitti useampi em. identiteeteistä, mutta oli myös nuoria, joiden kuvauksissa korostui vapaaehtoisuuteen ajautuminen, toiminnallisuus ja mielekäs tekeminen (mts. 62).

Vuonna 2009 Kehitysyhteistyön palvelukeskus julkaisi Kotimaisen toimintaympäristön analyysin, jossa tarkasteltiin vapaaehtoistoiminnassa mukana olevien vapaaehtoistyön motiiveja. Kyselyyn osallistui 362 henkilöä 265 järjestöstä. Vapaaehtoistyön tärkeimmiksi motiiveiksi tässä kyselyssä nousivat: tasa-arvoisuuden edistäminen, halu auttaa huono-osaisia, halu oppia uutta sekä globaalin oikeudenmukaisuuden edistäminen. Tärkeäksi koettiin myös tietojen ja taitojen karttuminen, kulttuurien tuntemus, myötätunto kehitysmaita kohtaan sekä uusiin ihmisiin tutustuminen ja vaikutusmahdollisuudet. Noin kolmannekselle työuraan tai opiskeluun liittyvä hyöty oli merkityksellistä. (Lager ym. 2009, 26 - 27.)

Vapaaehtoistoiminnan motiiveissa halu auttaa nousee yleisimmin esiin (Raninen ym. 2007, 82). Suomalaisilla yliopisto-opiskelijoilla auttamishalu motiivina on kansainvälisesti keskimääräistä korkeampaa (Grönlund 2012, 64). Naisilla halu auttaa on miehiä yleisempi motiivi vapaaehtoisuudessa. Naisten vapaaehtoisuutta taustoittaa innokkuus oppia uusia asioita ja kohdata uusia ihmisiä, miehillä vapaaehtoisuuden motiiveina on hakeutuminen vapaaehtoisuuteen ystävien ja tuttavien vaikutuksesta, halu käyttää vapaa-aikaa hyödylliseen toimintaan sekä kansalaisvelvollisuuden tunne. (Pessi & Oravasaari 2010, 141.) Pessin ja Saaren (2008, 55) mukaan eri alojen tutkimuksissa yksilön auttamiseen liittyvinä tekijöinä mainitaan:

- *Ympäristöön sidoksissa olevat asiat*, esimerkiksi kyläyhteisön vahva auttamisen normi
- *Vuorovaikutukselliset asiat*, samanlaiset taustat yhdistävät
- *Perspektiivi* millainen suhde on toisiin ihmisiin. *Inklusiivinen ihmiskuva*, ihmisiä ei erotella ja ollaan valmiita auttamaan kaikkia ihmisiä ilman rajoitteita sekä *empatia* toisia ihmisiä kohtaan.
- *Yksilön mielenlaatu* vaikuttaa auttamiseen. Onnellinen, hyväntuulinen ja myötätuntoinen ihminen on halukkaampi auttamaan muita
- *Yksilön henkilökohtaiset piirteet* vaikuttavat auttamishaluun. Terveen itsetunnon ja hyvät sosiaaliset vuorovaikutustaidot omaava on valmiimpi auttamaan toisia.

Pessin ja Saaren (2008, 88 - 89) kyselytutkimus antaa viitteitä, että vastavuoroisuus ja auttaminen eivät suomalaisesta yhteiskunnasta ole kadonneet, mutta sitoutuminen pitkäkestoiseen auttamiseen on madaltunut. Suomalaiset auttavat, koska auttamisesta saa merkittävästi iloa ja tyytyväisyyden tunnetta. Keskeisiä auttamismotiiveja suomalaisilla ovat myötätunto, auttamisen oikeus ja velvollisuus. Naisia motivoi erityisesti velvollisuudentunto, miehiä vastavuoroisuus. (mts. 219.) Avun saaminen motivoi auttamaan: neljä viidestä suomalaisesta auttaa toisia syystä, että heitä itseään on autettu (mts. 111). Vaikeat elämäkokemukset edesauttavat usein auttamaan samanlaisissa vaikeuksissa kamppailevia (Sorri 2005, 138). Suomalaisten auttaminen noudattaa u-käyrää: mieluiten autetaan lähellä olevia ihmisiä, mutta myös kehitysmaiden ihmiset herättävät auttamisen halua. Kaukana olevia halutaan auttaa heidän

omissa maissaan. (Pessi & Saari 2008, 130.) Auttamisorientoitunutta perspektiiviä kuvataan ”maailmaa syleileväksi”, mikä selittää suhtautumista eriarvoisuuteen asentein ja teoin. Kyse on edistettävästä ja opittavasta taidosta (mts. 178).

5.3 Toiminnan rakenteet

5.3.1 Toiminnan organisoiminen

Onnistuakseen toiminta vaatii hyvän suunnitelman ja kestävä tukirakenteen (Laimio & Välimäki 2011, 25.) Yhteiskunnalliset ja yksilölliset kytkökset olisi hyvä ottaa huomioon toimintaa suunniteltaessa. Kansalaisyhteiskunnan ja kohderyhmän tuntevan sekä mahdollisuuksiin ja resursseihin kytkeytyvän toiminnan on mahdollista sijoittaa kansalaisyhteiskunnallisesti toiminnan keskiöön ja muuttaa maailmaa. Sen sijaan vapaaehtoistoiminta, jossa ei nähdä metsää puilta, ei anna voimaa kansalaisten aktiivisuudelle ja yhteiskunnan olojen parantamiselle, vaikka se yksittäistapauksellisesti olisikin tarpeellista ja jopa välttämätöntä (Eskola & Kurki 2001, 38.)

Toimijoiden kuuleminen vapaaehtoistoiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä on entistä ajankohtaisempaa. Johtamisen ja kehittämisen merkitys tulee vastaan, vaikka vielä esiintyy ajatusta, että johtaminen ja vapaaehtoistoiminta eivät sovi yhteen. Pelätään, että johtamiskulttuurilla kavennetaan vapaaehtoisen valinnanvapautta ja itsenäisyyttä. Johtamisen tarkoituksena ei kuitenkaan ole kaventaa, eikä byrokratisoida vapaaehtoistoimintaa, vaan tehdä toiminnasta sujuvampaa ja selkeämpää sekä vapaaehtoiselle helpompaa ja mielekkäämpää (Laimio & Välimäki 2011, 49). Voidakseen luoda laadukasta ja selkeäsisältöistä vapaaehtoisuutta olisi järjestävän tahon käytävä merkityskeskustelua, mihin heillä vapaaehtoisten työpanosta tarvitaan. Läpi organisaation vapaaehtoisuuden tarpeiden tunteminen ja niihin sitoutuminen on tärkeää. (mts. 25 - 26.)

Pessi ja Oravasaari (2010, 182) ovat Rochesterin ym. koosteen pohjalta listanneet syitä, miksi vapaaehtoistoimintaan osallistuminen joidenkin osalta loppuu. Syiksi on mainittu liian vähäinen ohjaus ja tuki, heikko kommunikointi, koulutuksen puute, kokemus ettei toimijaa arvosteta, toiminnan sekava järjestäytyneisyys sekä liika vas-

tuu ja tehtävät. Vapaaehtoisen kuuluu saada riittävä kuvaus roolistaan, ohjaus tehtävään sekä tukea, luottamusta ja kannustamista. Yhteisöissä, joissa vallitsee korkea luottamus ja kiinteä yhteisöllisyys, myös vapaaehtoistoiminta on suosittua. Hyvinvoiva ja aktiivinen yhteisö edistää yksilöllistä sitoutumista (Grönlund & Pessi 2008, 129). Laimio ja Välimäki (2011, 28) ovat todenneet, että vapaaehtoisille tarjottavien tehtävien miettiminen etukäteen: selkeä kuva siitä, mitä vapaaehtoiselta odotetaan ja mitä hän voi taustaorganisaatiolta odottaa, edesauttaa sitoutumista ja poistaa turhia pelkoja ja roolisekamelskaa. Tehtävien kuvaamisella selkeytetään ammatillisen työn ja vapaaehtoistyön rajapintoja rajoittamatta tai kaventamatta vapaaehtoisen itsemääräämisoikeutta, luovuutta tai osallistumismahdollisuuksia.

Tehtävässään jaksakseen vapaaehtoinen tarvitsee aika ajoin tuen ja ohjauksen lisäksi kannustamista, kuten muistamista ja palkitsemista, minkä ei välttämättä tarvitse olla materiaalista. Monelle tehtävä itsessään on palkitsevaa, jolloin tehtävää tukevilla rakenteilla ylläpidetään tehtävässä viihtymistä ja sen palkitsevuutta. Kannustavaan ohjaukseen sisältyy kiinnostus toimijasta ja hänen ideoistaan, intresseistä ja jaksamisesta. Vapaaehtoista kuunnellaan aidosti. Hänen osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan. Vapaaehtoisen toimintaa arvostetaan ja kiitetään sekä sanoin että teoin. Hänen muutostarpeita kuunnellaan. Toiminnasta vetäytyneen jaksamista ja vointia kysytään. (Pessi & Oravasaari 2010, 178.)

5.3.2 Toiminnan käynnistäminen ja laatu SPR:n osastoissa

Tahdon ja toiminnan syntymiselle on tärkeää, kuten mainittu, että ihmisen motiivit ja toiminnan rakenteet kohtaavat. On oleellista, että vapaaehtoinen tuntee ja allekirjoittaa toimintansa taustatahon tavoitteet ja sopeuttaa toimintaansa niihin. Jotta vastuuta käytetään oikein, on tiedostettava roolinsa ja taustayhteisön odotukset toiminnalta. Jokainen vapaaehtoinen ja työntekijä vaikuttaa toiminnallaan asenteisiin ja käytänteisiin myös laajemmin yhteiskunnassa (SPR 5).

Punaisen Ristin tehtävänä on edistää inhimillisiä arvoja yhteiskunnassa. Osastojen perustehtävänä on pitää yllä auttamisvalmiutta (SPR 5). Lahden yleiskokouksessa

2011 vahvistettiin Suomen Punaisen Ristin toiminta-ajatus: ”Autamme yhdessä avun tarpeessa olevia ihmisiä”, visio: ”Olemme rohkea ja luotettava auttaja kotona ja maailmalla”. Järjestön arvoihin perustuen toiminnan tavoitteissa ja sisällön linjauksissa korostuu terveyden ja turvallisen elämän vahvistaminen. Toiminnan kehittämisen alueiksi vuoteen 2014 asti on mainittu: vapaaehtoisuuden rakenteet ja riittävät resurssit (johtamisen, osastotoiminnan, toiminnan tilojen ja varainhankinnan kehittäminen), vahva vapaaehtoisuus: parempaa ohjausta ja johtamista vapaaehtoistoimintaan, moninaisuutta ja yhdenvertaisuutta koko järjestöön, vapaaehtoisrekrytoinnin kohdistaminen jäsenhankintaan ja etenkin nuoriin ja seniori-ikäisiin sekä yhteistyön vahvistaminen tavoitteiden aikaansaamiseksi verkostoissa. (SPR 2011, 5,26.)

Laadun varmistamiseksi sosiaalipalvelutoimintaa varten on laadittu ohjeet. Laatuprosessin tarkoituksena on tiedostaa hyvän toiminnan kriteerit, esimerkiksi mitä on laadukas ystävöiminta ja miten sitä toteutetaan. Laatuprosessissa arvioidaan ja kehitetään osaston vapaaehtoistoimintaa pohtimalla, miten toiminnalle asetettuja kriteerejä toteutetaan ja toiminnan laatua pidetään yllä ja kehitetään. Laatuprosessissa tunnistetaan ja määritellään tarpeista nousevat laatutekijät ja laatuvaatimukset. (SPR 3.)

Laatuprosessi:

- 1. Tunnista paikalliset tarpeet (asiakkaiden / jäsenten ja vapaaehtoisten / osaston / Punaisen ristin / ulkopuoliset odotukset, sopimukset ja tarpeet)*
 - 2. Kirkasta perustehtävä*
 - 3. Kuvaa ydinprosessit*
 - 4. osoita tärkeät laatutekijät ja kehittämiskohteet*
 - 5. Määrittele osaston laatuvaatimukset*
 - 6. Toteuta parannukset ja tarvittavat uudistukset*
 - 7. Seuraa toteutusta ja arvioi saatuja vaikutuksia*
 - 8. Palaa ensimmäiseen vaiheeseen*
- (SPR 3.)

Toiminnan kehittämisessä huomioitavia haasteita:

- paikallisten tarpeiden tunnistaminen ja priorisointi
- asiakassuhteiden seuraaminen ja arviointi
- toiminnan jatkuva uudistaminen toimintaympäristön haasteiden mukaisesti
- uusien vapaaehtoisten hankkiminen
- ilon löytäminen ja motivaation ylläpitäminen vapaaehtoistoiminnassa
- vapaaehtoisten toiminnan tukeminen: ohjaus, koulutus ja hyvät materiaalit
- toiminnasta tiedottaminen ja markkinointi
- yhteistyö ja yhteiskuntasuhteiden hoitaminen
(Mt.)

Laatuprosessin keskeisiä elementtejä ovat osallistaminen ja osallistuminen: yhdessä tekeminen, kehittäminen, päättäminen, sitoutuminen ja vastuu toiminnasta. Toiminnan peilejä ovat yhteisesti sovitut laatustandardit: vapaaehtoistoiminnan linjaus, sosiaalipalvelutoiminnan päämäärät, Punaisen Ristin periaatteet, tehtävä ja visio.
(SPR 3.)

Vapaaehtoiseksi hakeutumiseen vaikuttavat mielikuvat järjestävästä tahosta, yhteydenoton helppous, toiminta- ja osallistumismahdollisuudet ja niiden vastaavuus elämäntilanteeseen ja intresseihin sekä tuen ja ohjauksen saatavuus.

Toimintaan hakeutuminen ja toimintaan ohjaaminen SPR:n mukaan:

1. saa tietoa Punaisesta rististä
2. kiinnostuu
3. ottaa osastoon yhteyttä
4. otetaan vastaan, esitellään toimintaa
5. sopiva tehtävä löytyy
6. saa yhteyshenkilön osastosta
7. haastattelu
8. perehdytys
9. pääsee koulutukseen
10. sovitaan tehtävästä
11. aloittaa toiminnan
12. saa ohjausta
(SPR 3.)

6 VAPAAEHTOISTOIMINNAN ANTI

6.1 Merkitys yhteiskunnalle

Vapaaehtoistoiminnan tuotos on harvemmin konkreettista tai välittömästi nähtävää. Aineettomien arvojen kohdalla toiminnan tuottamia merkityksiä on hankala mitata ja arvioida. Joka tapauksessa yhteiskunta ilman kansalaisista lähtevää aloitteellisuutta ja aktiivisuutta olisi varmasti monella tapaa tyylympi ja joustamattomampi.

Kansalaistoiminnassa sekä toteutetaan, että vahvistetaan ja uusinnetaan yleisen hyvinvoinnin kannalta tärkeitä arvoja, kuten tasa-arvoa, sosiaalista oikeudenmukaisuutta, vapautta, vastuullisuutta ja rehellisyyttä (Grönlund 2012, 9). Kansalaistoiminta aktivoi ihmisiä toimimaan yhdessä ja pitää yllä kulttuurista monimuotoisuutta. Hyvin toimiva kansalaisyhteiskunta ei tukahduta ihmisten erilaisuutta ja yksilöllisyyttä, eikä johda eristäytymiseen ja itsekkyyteen (Hautamäki 2005, 55). Kansalaistoiminnan mahdollisuudet liittyvät yhteiskuntaa kehittäviin uusiin näkökulmiin ja tapoihin koota ihmisiä toimimaan yleishyödyllisesti yhdessä. Vapaaehtoistoiminnan tärkeä merkitys yleisyhteiskunnallisesti on toivon jakaminen ja viesti välittämisestä (Pessi 2011, 183).

Yhteisöllinen toiminta ja jakaminen tuottavat parhaimmillaan sosiaalista pääomaa, ”luottamus pääomaa” (Raninen ym. 2007, 37), jota vaalitaan solidaarisuutta ja toiminnan vapautta ylläpitämällä (Pessi 2011, 185). Sosiaalista pääomaa kasvatetaan vastavuoroisuudessa ja sosiaalisissa verkostoissa. Modernin talouden toimiessa verkostoissa voidaankin ajatella, että sosiaalista pääomaa omaavan on mahdollista saavuttaa myös taloudellista pääomaa (ks. Raninen ym. 2007, 38).

6.2 Merkitys yksilölle

Vapaaehtoisuus avaa monipuolisia mahdollisuuksia ja kokemuksia itsensä kehittämistä vastavuoroisuuteen ja oppimiseen. Vapaaehtoistoiminnan merkityksiä avaamalla ja jakamalla vapaaehtoistoiminnan rikkautta ja antoisuutta voidaan avata sellaiselle, jota vapaaehtoisuus kiinnostaa, mutta jolla ei ole siitä kokemusta. Vapaaeh-

toistoiminnan kautta on mahdollisuus toteuttaa tärkeiksi koettuja arvoja ja vastustaa koettuja negatiivisia arvoja. Vapaaehtoisuus tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia itsensä toteuttamiselle, identiteetin rakentamiselle, itseymmärrykselle, osallisuudelle ja arvojen uudelleen pohtimiselle (Grönlund 2012, 61, 64). Itsensä kehittämisen näkökulmasta vapaaehtoisuus soveltuu hyvin elinikäiseen oppimiseen. Vapaaehtoistoiminnassa mukana olleet ovat kokeneet oppineensa ihmisten kohtaamista, vuorovaikutus- ja organisointitaitoja, tapahtumien järjestämistä ja ongelmanratkaisutaitoja (Otantatutkimus 2011, 14).

Raha-automaattiyhdistyksen avustamille vapaaehtoisjärjestöille suunnatussa kyselyssä suurin osa järjestötoimijoista piti vapaaehtoistoimintaa ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja hyvinvoinnin kannalta tärkeänä (Pessi & Oravasaari 2010, 113). Vapaaehtoistoimintaan osallistumisella on yhteys onnellisuuteen ainakin siitä päätellen, että vapaaehtoistoimintaan osallistuvat nuoret ovat tyytyväisempiä ihmissuhteisiin, elämänsä ja vapaa-aikaansa (Myllyniemi 2012, 102, 105, 97).

Moni vapaaehtoinen on kuvannut sitä, kuinka vapaaehtoisena toimiessa on saanut itse paljon enemmän kuin on antanut, on voinut olla avuksi ja oppinut siinä jotakin tärkeää. Vapaaehtoistoiminta osallistavana ehkäisee syrjäytymistä. Parhaimmillaan vapaaehtoistyö antaa voimaantumisen kokemuksia, onnen tunnetta osallisuudesta ja siitä, että asioihin kannattaa yrittää vaikuttaa. Vapaaehtoissektori tarjoaa mahdollisuuksia kokeilla itseä kiehtovaa toimintaa ilman sen kummempia taitoja tai muodollista pätevyyttä. Monelle vapaaehtoisena toimiminen on vahvistanut ammatinvalintaa ja motivaatiota hakeutua alan koulutukseen. Se on myös tuonut monelle säännöllisyyttä ja pysyvyyttä elämään. Elämän taitevaiheissa se on tarjonnut mahdollisuuden pysähtyä (vertaus nykypäivän luostariin) (Raninen ym. 2007, 99). Vapaaehtoistoiminta tarjoaa mahdollisuuden toteuttaa vaihtoehtoisia, kilpailuyhteiskunnan vastaisia arvoja.

Yhdessä toimiminen ja sosiaalinen vuorovaikutus tuovat elämään uutta sisältöä, mahdollistavat ajattelun kehittämisen, altistavat uudelle ja haastavat kohtaamaan itsensä keskellä uutta ja erilaisuutta. Niin yksilöiden kuin koko yhteiskunnankin hyvinvoinnin näkökulmasta vapaaehtoistoiminta on tärkeä osa kansalaisten osallisuut-

ta, aktiivisuutta ja solidaarisuutta. Yhteiskunta menettää valtavasti inhimillisiä resursseja siinä, ettei ihmisiä osata osallistaa, eikä heidän kaikkia lahjojaan oteta käyttöön.

7 MUUTOKSET HAASTAVAT VAPAAEHTOISTOIMINNAN

7.1 Toimintaympäristö muutoksessa

Vaikuttaminen ja osallistuminen erilaisten järjestäytyneiden tahojen kautta on tyyppillistä suomalaisille (Lager ym. 2009, 6-7). Suomalaisille liikkeille tyyppillistä on ollut läheinen kytkentä valtioon, hallinnollinen hierarkisuus, väkivallan välttäminen, yksityisomaisuuden suojan kunnioittaminen, vakavuus ja asiallisuus (Raninen ym. 2005, 50). Lähivuosisikymmenien muutokset ovat ravistelleet sektoreiden työjakoa ja voimasuhteita. Taloudellinen lama loi uuden tarpeen kansalaisten aktiivisuudelle. Arvostus vapaaehtoistoimintaa kohtaan kasvoi ja kolmannensektorin asema palvelujen tuottajana vahvistui (Yeung 2002, 11). Suurten yhteiskunnallisten muutosten myötä myös kansalaisten osuus hyvinvointiin on noussut uudella tavalla esiin. Vastuu hyvinvoinnista on hajautunut julkishallinnolta, ja yksilöiden vastuu omasta hyvinvoinnistaan on kasvanut. Julkisella sektorilla vastuun painopiste on hajautunut valtiolta paikallisille tasoille, ja hyvinvointivaltiosta on tultu kohti hyvinvointiyhteiskuntia, joille on tyyppillistä verkostomainen yhteistyö julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välillä. (Möttönen & Niemelä 2005, 31-56.) Vapaaehtoissektorin merkitys ja tarve kansalaisaktiivisuudelle on 2000-luvun aikana kasvanut. Vapaaehtoisorganisaatioissa eletään verkostoitumisen, rakenteiden ja suhteiden vahvistamisen aikaa samalla, kun kansalaisia enemmän kuin pitkään aikaan kutsutaan aloitteellisuuteen omissa ympäristöissään. Tästä hyvänä esimerkkinä paikalliset turvallisuusohjelmat, joissa asukkaita halutaan osallistaa yhdyskuntiensa hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Vuonna 2006 voimaan tulleen nuorisolain (L72/2006) yhtenä merkityksenä on edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta.

Harju (2005, 78) on kuvannut 2000-luvun yhteiskuntaa verkostomaisena ameebomaisena ihmisten yhteisönä, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen ja kaikki ovat tavalla tai toisella riippuvaisia toisista. Niinpä yhteiskunnissa tapahtuvat muutokset ovat yhtey-

dessä myös vapaaehtoissektoriin. Taloudellisten ja ympäristöllisten ääri-ilmiöiden ja eriarvoistumiskehityksen myötä yhteiskunnat ovat entistä haavoittuvaisempia. Suomessa väestön ikääntyminen, yksinäisyys, turvattomuuden tunne, syrjäytyminen ovat haasteita yleiselle hyvinvoinnille. Suomen Punaisen Ristin kansalaiskyselyssä kaipuu yhteisöllisyyteen oli eniten puhututtava aihe. (SPR 2011, 4.) Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa kehittämissuunnitelmassa mainitaan kasvussa olevat sosioekonomiset erot, jotka vaikuttavat terveyden ja hyvinvoinnin epätasaiseen jakautumiseen (Kaste 2012 - 2015, 15 - 18). Suomen Punainen Risti mainitsee internetin, uuden tekniikan sekä palveluiden epätasaisen jakautumisen vaikutukset eriarvoistumiskehityksessä. Ajankohtaiseksi mainitaan myös useiden sukupolvien syrjäytyminen, maahanmuuttajien kotoutuminen, alkoholin käytön lisääntyminen, elintasosairaudet, seksitaudit, nuorisotyöttömyys ja pienituloisten nuorten osuuden kasvu. Taloudelliset rasitteet ja eriarvoistumiskehitys koskevat myös nuoria. (SPR 2011, 13.)

Sisäasiainministeriön verkkokyselynä 21.5.- 4.6.2012 toteutetussa pelkotutkimuksessa (Ilmola 2012) suomalaisten pelot kohdistuvat eriarvoistumisen lisääntymiseen, omaan asemaan pienenä ihmisenä tai maana, työn riittävyyteen, yksinäisyyteen ja irrallisuuteen. Myös terveyden ja hyvinvointiyhteiskunnan säilyminen ja suuronnettomuudet aiheuttavat levottomuutta. Vastaukset antavat ymmärtää, että suomalaiset ulkoistavat vastuun turvallisuudesta ja hyvinvoinnista yhteiskunnalle. Kansalaisaktiivisuutta ajatellen tässä on asennetyölle tehtävää. Suomalaisia huolestaa myös nuorten syrjäytyminen (83 % vastanneista) sekä yhteiskunnan eriarvoistuminen (76 % vastanneista). (Mt.) Nuoria (15 - 29-vuotiaita) huolestuttaa ympäristön saastuminen ja luonnonkatastrofit, työ ja toimeentulo sekä nuorten syrjäytyminen (Nissi 2012, 19).

Meneillään olevat muutokset asettavat haasteita etenkin tahoille, joiden toiminta on riippuvainen pitkäaikaisesta vapaaehtoisvoimasta. Miten pidetään yllä jatkuvuutta ja samalla uudistetaan toimintaa ympäristöä ja ihmisten elämäntilanteita vastaaviksi? Järjestöbarometrissa 2010 on pohdittu vapaaehtoistoiminnan ammatillistumisen vaikutuksia: toiminta saattaa siirtyä yhä enemmän ammattilaisten varaan, jolloin uhkana on jäsendemokratian kaventuminen. (Peltosalmi, Vuorinen, Särkelä 2010, 13.) Yhteistyön hallitseminen ja toiminnan johtaminen ovat entistä korostuneem-

massa asemassa. Sekä järjestöissä että yhteiskunnallisessa toiminnassa yleensäkin kaivataan entistä enemmän voimavarojen yhdistämistä haasteiden edellyttäessä yhä monipuolisempaa tietoa ja taitoa.

7.2 Yhteisöllisyys murroksessa

Kaupungistuminen toi luvan yksityisyyteen, ihmiset vetäytyivät yksityisalueilleen, mikä teetti avun pyytämisen ja tarjoamisen entistä vaikeammaksi (Eskola & Kurki 2001, 206). Modernissa, jälkiteollisessa, pätkätöiden ja -suhteiden yhteiskunnassa lupaaminen ja sitoutuminen on hankaloitunut (ks. Laimio & Välimäki 2011, 18). Usein kuulee mainittavan, että ennen oli yhteisöllisempää. Yhteisöllisyys ei kuitenkaan ole vähentynyt, mutta se elää ja muuttuu entistä nopeammin. Modernin viestintäteknologian myötä erilaiset yksilölliset kulttuuri- ja arvoidentiteetilliset kombinaatiot muovaavat kuitenkin yhteisöllisyyden entistä vaikeammin tavoitettavaksi.

Yhteisöllisyys on harpannut kohti yksilöllistä, puhutaan "yksilöllisestä yhteisöllisyydestä" (Harju 2005, 75), tai intressidonnaisesta vaihtoprosessista (Raninen ym. 2007, 69). Yksilöllisen yhteisöllisyyden kansalaisyhteiskunnassa itselle tärkeät asiat motivoivat ihmisiä. Osallistumista luonnehtii yhä enemmän identiteetin rakentaminen (ks. Raninen ym. 2007, 83). Tuomi (2005, 160) kuvaa yhteisöllisyyden syntymistä merkityksen löytymisenä yhteisön ja yksilön välillä: yksilö luo yhteisön ja yhteisö luo yksilön antaen tälle mahdollisuuden ymmärtää itsensä samanlaisena erilaisten kanssa. Yksilön identiteetti ja koettu yhteisöllisyys ovat siis saman asian kääntöpuolia.

Vapaaehtoistoimintaa tapahtuu paljon myös internetissä, erilaiset virtuaaliyhteisöt ja verkkovertaistoiminta ovat 2000-luvulla yleistyneet. Tuomi (2005, 154) viittaa yhdysvaltalaiseen kyselytutkimukseen (Horrigan ym. 2001), jossa internet oli lisännyt paikallisesti toimivien ryhmien moniaineksisuutta. Internet kyseenalaistaa vanhojen arvojärjestelmien ja yhteisöllisyyden muodot: projekteihin voi liittyä projektikohtaisesti, yhteisöjen tieto tulee näkyväksi myös yhteisöjen rajojen ulkopuolelle ja kommunikaatio ylittää arvojärjestelmien rajat. Kommunikaatiosta on tullut kotimaatonta: "Internetissä jokaisen on löydettävä oma paikkansa ja maanpakoon pääsee ja joutuu klikkaamalla hiirtä" (Tuomi 2005, 154, 161). Internet on avannut ihmissuhteille uusia

mahdollisuuksia ja helpottanut joidenkin osallistumista ja kuulluksi tulemista. Se on monella tavoin monipuolistanut vuorovaikutusmahdollisuuksia. Kommunikointi on helppoa, mutta kaikille internet ei kuitenkaan kommunikaatiovälineeksi sovi. Se voi lisätä myös yksinäisyyttä ja ongelmakäyttäytymistä. Kommunikaation vapaus ei ole ongelmatonta. Voiko internet huonoimmillaan etäännyttää ja tehdä fyysisen yhteisöllisyyden vaikeammaksi? Joka tapauksessa kyse on monessa suhteessa niin erilaisesta tavasta olla vuorovaikutuksessa, että sitä on vaikea rinnastaa kasvotaiseen ajatustenvaihtoon.

7.3 Ajankohtaisia ilmiöitä

Muutokset toimintaympäristöissä, ihmisten ajankäytössä, normeissa sekä tekniikan kehittyminen ulottuvat myös vapaaehtoistoimintaan. Vapaaehtoistoimintaan hakeutuvat ovat entistä oma-aloitteisempia ja tiedostavampia toiminnasta ja toimintaan hakeutumisen syistä. Oikeus osallistua on noussut tärkeäksi motiiviksi, enää ei välttämättä odoteta kutsua toimintaan, vaan ollaan oma-aloitteisia itselle tärkeiksi koetuissa asioissa. Toiminnan muodoissa suunta on kohti epämuodollisempaa, helppoa, mielekästä ja vaikuttavaa (Laimio & Välimäki 2011, 16 - 18). Tähän liittyy myös yleistynyt ajan korvaaminen rahalla (Harju 2005, 74). Määräaikaisten tehtävien suosion kasvu, "vapaaehtoisturismi" sekä muutokset ajankäytössä ja valmiudessa sitoutua pidemmäksi aikaa ovat haaste järjestöille, yhdistyksille ja muille pidempikestoista vapaaehtoisväkeä tarvitseville tahoille.

Internet haastaa ihmisten ajankäytön ja perinteisen vapaaehtoistoiminnan tarjonnan. Osallistuminen, mielipiteiden vaihto ja kontaktien luominen tapahtuu yhä suuremmalta osin sosiaalisen median kautta. Ihmiset ottavat kantaa ja nostavat huomioita ja epäkohtia esiin keskusteluareenoilla, blogeissa ja verkkoadresseissa. Vaikka suuri osa verkkojulkaisuista on omaelämäkerrallista tarinointia, on vaikuttamisen raja häällyvä, sillä mielipidemyrskyn nostattavaa asiaa ei voi ennustaa. Internet on avannut mahdollisuuden osallistua mielipiteen vaihtoon anonyymisti sekä erilaisista rajoitteista huolimatta. Uusia sovelluksia olla yhteydessä nousee ja lakkaa jatkuvasti.

Kotimaisen toimintaympäristön analyysissä järjestötoimijoilta kysyttiin millaiseen vapaaehtoistyöhön vastaajat voisivat kuvitella osallistuvansa viiden vuoden päästä. Vastauksissa mainittiin järjestötoiminta, varojen keräys, mielipidevaikuttaminen sekä ystävä- ja tukitoiminta. Yrityksiin, mielipiteisiin ja poliittisiin päättäjiin vaikuttaminen nähtiin tulevaisuuden vaikuttamismuotoina. Lisäksi mainittiin uudenlaiset tavat vaikuttaa kuten ”päivä vapaaehtoisena”, elämäntapavalinnat kuten kierrätys, veren luovutus tai lähipiirin auttaminen. Tulevaisuuden vapaaehtoistoiminnan aloiksi nähtiin muun muassa globaalikasvatus ja monikulttuurinen toiminta. (Lager ym. 2009, 32 - 33).

Kansalaistoiminnan kentällä yhä enemmän kasvavia ilmiöitä ovat rahoituksen kerääminen sosiaalisen median kautta sekä kansalaisjärjestöjen ja yritysten välinen yhteistyö. Varoja keräävät niin järjestöt kuin yksittäiset ihmisetkin, joiden kohdalla rahan keruu ilman lupaa on kuitenkin laitonta (Saarinen 2012, 18 - 19). Järjestöt etsivät omaan toimialaan ja yhteistyömuotoihin sopivia kumppaneita. Yrityksille yhteistyö tarjoaa mahdollisuuksia lisätä työntekijöiden hyvinvointia, operationaalista tehokkuutta, hallita riskejä sekä kehittää suhteita paikallisyhteisöihin. Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen mahdollistaa myös myönteisemmän julkisuuskuvan ja antaa työntekijöille uusia kehittymisen ja kokemisen tilaisuuksia. Järjestö voi hyötyä yhteistyöstä rahoituksellisesti, saada uutta osaamista ja tukea muutoksiin, lisätä demokratiaa ja edistää arvojaan. (Kourula Arno artikkelissa Vainio 2012, 14.) Iso-Britanniassa jo 70 % suurista pörssiyhtiöistä tarjoaa työntekijöilleen mahdollisuuden vapaaehtoistoimintaan. (Semkina, Taloussanomat 2010.) Suomessa työnantajien tukema vapaaehtoistoiminta on vielä vähäistä, vaikkakin noin 40 % työntekijöistä olisi valmiita kokeilemaan työajalla vapaaehtoistoimintaa, nuoremmista yhä useampikin. (Pessi 2011, 202.)

8 NUORTEN JA OPISKELIJOIDEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

8.1 Hyvinvoinnin polarisoituminen

Nuorten syrjäytyminen ja pahoinvointi on puhututtanut paljon viime vuosina. Myös Tasavallan Presidentti on ottanut kantaa nuorten syrjäytymisilmiöön ja vedonnut, että ihmiset tekisivät kaiken voitavansa nuorten pahanolon ja marginalisoitumisen kääntämiseksi (Tasavallan presidentin kanslia 2012). Nuorisotyöttömyys ja pienituloisten nuorten määrä on kasvussa. Huono-osaisuuden ja huonovointisuuden taustalla on monesta johtuvia epäselvärajaisia ongelmia. Nuoret ovat kuvanneet syrjäytymisensä syiksi muun muassa ystävän puutteen tai vääränlaiseen seuraan joutumisen (SPR 2011, 13). Kaikki nuoret eivät kuitenkaan voi pahoin, on menestyviä ja onnellisia nuoria, joille ikätovereidensa syrjäytyminen voi olla tuntematonta ja jopa käsittämättöä.

Suomessa opiskelu ja työura ovat perinteisesti normittaneet vahvasti yhteiskuntaan kuulumista (Pessi & Saari 2008, 230 - 231.) Siksi oppilaitoksia ja koulujärjestelmää ei pidä jättää huomioitta nuorten hyvinvoinnin kehityksessä. Jos työ ja koulutus kulttuurissamme merkitsevät yhteiskuntaan integroitumista, on myös vastaavasti niistä ulos jääminen tai niissä epäonnistuminen ulkopuoliseksi ja osattomaksi leimaavaa. Tarkastelun paikka on myös siinä, ulottuuko nuorten eriarvoistumiskehitys harrastuksiin ja vapaaehtoistoimintaan osallistumiseen.

8.2 Opiskelijoiden jaksaminen

Monelle nuorelle opiskelu tapahtumapaikkana on vahva linkki yhteiskuntaan kuulumiseen ja osallistumiseen. Ajankäytöllisesti ja vuorovaikutuksellisesti oppimisympäristö on merkittävä elämisen paikka. Opiskelu on monella tapaa henkinen kasvuvaihe, uuden omaksumista ja sovittamista omaan maailmakuvaan ja identiteetin uudelleenrakentamista. Opiskeluympäristö on valmis yhteisö saman elämäntilanteen ja elämyksen jakavien kanssa. Näin ollen se on myös oivallinen paikka yhteyksien solmimiselle, yhteyden kokemiselle ja sosiaalisten taitojen harjoittelulle. Samalla opis-

keluuympäristö on kuitenkin myös monenlaisten sisäisten ja ulkoisten paineiden ta-
pahtumapaikka. Opiskeluuympäristöihin on soluttautunut yrityselämästä tuttuja te-
hokkuuteen, suorittamiseen ja kilpailemiseen liittyviä ilmaisuja ja arvoja, mikä heijas-
tuu oppilaitoskulttuureissa oman edun ja aseman varmistamisena, silmien sulkemi-
sena, itsekeskeisyytenä ja kilpailemisena. Huomaako kukaan heitä, jotka eivät jaks-
suorittaa ja kilpailla, mutta eivät myöskään tulla toimeen omillaan, jotka kamppaile-
vat ja väsyvät yksin ja hiljaa. Minkälaisia mahdollisuuksia nuorten pahoinvoinnin eh-
käisemisessä voisi olla nuorten välillä ja opiskeluyhteisöissä?

Jokaisella opiskelijalla on yksilölliset voimavaroja tuottavat ja jaksamista koettelevat
tekijät. Korkeakouluopiskelijoille suunnatussa terveystutkimuksessa (Kunttu & Hut-
tunen 2008) viidennes opiskelijoista koki negatiivisuutta suhteessa itseensä, tulevai-
suuteen ja omiin voimavaroihin. Voimavaroja tuoviksi asioiksi mainittiin muun muas-
sa ihmissuhteet. Opiskelijoista 27 % oli kokenut stressiä liittyen muun muassa opiske-
luotteen saamiseen ja esiintymisjännitykseen. Yksinäisyyttä oli kokenut 5-6 % vastaa-
jista. Muita mainittuja huolia oli muun muassa heikko taloustilanne. Tilastokeskuksen
toteuttamassa Opiskelijatutkimus 2010 -kyselyssä kartoitettiin amk- ja yo-
opiskelijoiden toimeentulo-, opiskelu- ja tulevaisuuden näkymiä opintojen kannalta.
Tutkimuksesta nousi esille, että opintoja viivästyttää eniten työssäkäynti (25 %) ja
heikko opiskelumotivaatio sekä kokemus väärästä alasta (40 %). Muita merkittäviä
asioita olivat opintojen työläys, opintojen ohjauksen puute sekä toimeentulovaikeu-
det (Saarenmaa & Virtanen, 2011).

Opiskelu vieraassa maassa ja vieraan kulttuurin keskellä aiheuttaa omanlaiset haas-
teet opiskelijoille ja opiskeluuympäristölle. Eroavuudet voidaan kääntää sekä yhdistä-
viksi että erottaviksi asenteiksi. Suomen korkeakouluopiskelijoiden liiton toimesta
toteutettuun ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden asemaa ammattikorkeakouluissa
koskevaan tutkimukseen (2007) vastasi 1157 ulkomaista amk - opiskelijaa. Enemmis-
tö oli pääosin tyytyväisiä opiskeluun, suurin osa halusi jäädä Suomeen töihin. Yh-
teenvedossa todetaan kuitenkin myös, että opiskelijat kokivat itsensä eristäytyneiksi
yhteiskunnasta ja opiskelijayhteisöstä. Kielitaito oli yksi ongelma, tiedotusta ei ollut
riittävästi englanniksi ja suomen kielen taito ei riittänyt ymmärtämään kaikkea. Ko-
toutumisen ja työllistymisen kannalta suomen kieli koettiin hyvin tärkeäksi. Opiskeli-

jat kokivat, että suomalaisilta opiskelijoilta on vaikea saada tukea ja apua ja ryhmätöissä suomalaiset hakeutuivat toistensa seuraan. Syrjintää oli kokenut 27 % vastaajista (lähes kolmesataa) ja afrikkalaisista jopa puolet. (Juusola & Koivisto 2008, 11 - 13.)

8.3 Vapaa-aika ja Ihmissuhteet

Nuorille ystävät ja ystävien kanssa vietetty aika on tärkeää. Ystäviään 15 - 29-vuotiaista päivittäin tapaa noin kaksi kolmannesta, viikoittain lähes kaikki (Myllyniemi 2012, 35 - 36). Nuorisobarometrissa 2008, joka perustuu taloustutkimuksen 15 - 29-vuotiaille teettämään puhelinhaastatteluun, ilmenee, että suurin osa nuorista mieltää itsensä enemmän yhteisölliseksi kuin yksilökeskeiseksi. Eniten itsensä yhteisölliseksi mielsivät opiskelevat nuoret (Myllyniemi 2008, 37 - 38.) Aikaa läheisten kanssa arvostetaan. Ystävien tai perheen ja sukulaisten kanssa vietettyä aikaa arvostetaan selkeästi seura- ja järjestötoimintaa enemmän (Myllyniemi 2009, 30).

Harrastaminen on nuorille yleistä: 10 - 29-vuotiaista 88 prosentilla oli ainakin jokin harrastus (Myllyniemi 2009, 50-51). Vaikka harrastaminen on yleistä, heijastuu siihenkin vapaa-aikaa ja ajankäyttöä koskevat muutokset. Nuorten yhteenkuuluvuudessa harrastusseuroihin ja muihin vapaa-ajan yhdistyksiin ilmeni heikkenemistä. Myös yhteenkuuluvuudessa ystäväpiiriin ilmeni heikkenemistä vuodesta 2004 vuoteen 2008: erittäin kiinteästi ystäväpiiriin kuuluvien osuus oli vähentynyt 59 %:sta 48 %:iin (Myllyniemi 2008, 105.) Arvostus ajankäyttöön ystävien kanssa kasvoi vuodesta 2000 vuoteen 2008 (mts. 107), vaikka ystävien tapaamisessa suunta vuosina 1996, 2002, 2009 oli laskeva kaikissa ikäryhmissä (Myllyniemi 2009, 91 - 92). Nuorten tavoissa pitää yhteyttä ystäviinsä ilmeni selkeää muuttumista: nuoret olivat puhelin- ja nettiyhteydessä ystäviinsä selvästi tapaamisia enemmän. Vaikka nuorten kiinnittymisessä nettiyhteisöihin on kasvua, tunne kuulumisesta niihin esiintyy heikompana kuin kuuluminen esimerkiksi koulu yhteisöön, sukuun tai ystäväpiiriin (Myllyniemi 2012, 34). Ystävien määrällä ei nuorten mielissä ollut tekemistä tyytyväisyyden kanssa, sen sijaan ystävien suuremmalla tapaamistiheydellä oli selvä yhteys korkeampaan elä-

mään tyytyväisyyteen. Tyytyväisyys ihmissuhteissa korreloi voimakkaasti elämään tyytyväisyyteen (Myllyniemi 2009, 132-133.)

9 VAPAAEHTOISTOIMINTAAN OSALLISTUMINEN

9.1 Vapaaehtoistoimijan profiili

Miten suomalaiset toimivat vapaaehtoisina ja millaiseen vapaaehtoistoimintaan osallistutaan? Suomalaiset suhtautuvat yleisesti hyvin myönteisesti vapaaehtoistoimintaan. Yleisimmin ja mieluiten toimitaan erilaisten järjestöjen, yhdistysten ja seurojen kautta (Otantatutkimus 2011, 10, 13,17). Noin 39 % on osallistunut vapaaehtoistoimintaan viimeisen viiden vuoden aikana, yli 55-vuotiaat kaikista ikäryhmistä aktiivisimmin (mts. 3). Vapaaehtoistoimintaan käytetään keskimäärin 9,5 tuntia kuukaudessa (mts. 11). Suosituimpia osallistumistapoja ovat tapahtumajärjestelyt, toimitsijatehtävät sekä urheiluseuratoiminta. Miesten ja naisten välillä osallistumisaktiivisuudessa ei ole nähtävissä suuria eroja (mt.). Osallistumiskohteissa sen sijaan on nähtävissä sukupuolieroja: miehet osallistuvat tyypillisesti liikunnallisiin kerhoihin ja harrasteseuroihin ja -järjestöihin, taloyhtiötoimintaan, asuinalueyhdistykseen ja kylätöimikuntiin, luonto- ja ympäristöyhdistykseen. Naiset toimivat miehiä useammin sosiaali- ja terveysjärjestöissä, uskonnollisissa yhdistyksissä, maa- ja kotitalous neuvontajärjestöissä sekä päiväkotien ja koulujen vanhempientoiminnassa. (Ajankäyttötutkimus, Tilastokeskus 2009.)

Vapaaehtoistoimintaan lähtevät ovat usein vastuuntuntoisia (Laimio & Välimäki 2011, 18.) Osallistumiseen altista aikaa on ympäristön vaihdos tai koulunaloittaminen. Uudet opiskelijat osallistuvat aktiivisemmin päätöksentekoon päästäkseen nopeammin sisään yhteisöön. (Raninen ym. 2007, 87.) Yhteiskunnallista osallistumisaktiivisuutta tutkittaessa on saatu näyttöä osallistumisaktiivisuuden yhteydestä koulutuksen lisäksi myös asemaan työmarkkinoilla sekä perhetaustaan, eli kotoa saatuun malliin ja vanhempien ammattiin (mts. 89).

9.2 Nuorten arvot ja asennoituminen auttamiseen

Ikävaihe 15 - 24 on arvojen kannalta voimakkainta muutosaikaa. Suomalaisessa arvovertailussa vuodelta 2005 havaittiin, että hedonismi (nautinnon ja mielihyvän tarve) korreloi nuoreen ikään, ja merkitys väheni iän myötä. Iän vaikutukset näkyvät erityisesti päämäärissä. Yksilöllisiä päämääriä edistävät arvot korostuvat nuoremmilla, kun taas iän myötä siirrytään arvoalueille, jotka edistävät yhteisiä päämääriä. (Puohiniemi 2006, 27 - 28.)

SAAT (suomalaisten auttamisen asenteet ja teot) - kyselytutkimuksessa (2006) 18 – 31-vuotiaille toisten auttaminen oli vähemmän tärkeää kuin sitä vanhemmille. Väite, että ihmisten tulee huolehtia ennen kaikkea itsestään, sai nuorilta enemmän kannatusta. Nuorten auttamiselle on tyypillistä u-käyrä: halua auttaa ystäviä lähellä ja kaukana niin tuttuja kuin tuntemattomia. (Grönlund & Pessi 2008, 130.) Nuorten vapaaehtoistoiminnan motiivikärjen tuoreessa nuorisobarometrissa voisi tiivistää: auttaminen, ystävät ja yhdessä tekeminen (Myllyniemi 2012, 23). Kiinnostus vapaaehtoistoimintaan näyttäisi lisääntyvän 24 ikävuoden jälkeen. Opiskelijoista noin 12 % olisi kiinnostunut osallistumaan vapaaehtoistoimintaan. (Otantatutkimus 2011, 7-8.) Nuorten auttamisen motiivikärjen Pessin ja Saaren (2008, 76) kyselytutkimuksessa muodostivat: auttaminen on oikein, tunnen myötätuntoa, toimin periaatteitani vastaan, jos en auttaisi sekä auttaminen on minulle luonteenomaista. Kaksi ensimmäistä perustelua nousevat ikäerovertailussa nuorille tyypillisiksi. Samoin nuorten kohdalla muita tyypillisemmin esiintyi valmius auttaa kaukana olevia ja tuntemattomia (mts, 122).

Arvoilla on merkitystä yhteiskuntaan integroitumisessa. Nuorten kohdalla vapaaehtoistoiminta voi toimia erinomaisena ympäristönä tähän. Osalle nuorista vapaaehtoisuus toimii kenttänä ilmaista ja toteuttaa vasta-arvoja suhteessa itsekkyyteen ja epä-tasa-arvoon (Grönlund 2012, 64). Toisaalta kaikilla arvot eivät taustoita vapaaehtoisuutta merkittävästi. Osalle nuorista vapaaehtoisuus on pikemminkin harrastus tai toiminta, johon on ajauduttu. Näin esimerkiksi nuoremmilla nuorilla, joille vapaaehtoistoiminta oli vanhempia nuoria vähemmän itsereflektiivistä (mts. 59 - 60).

Nuorisobarometrissa 2010 nuorten viimeaikaisissa asenteissa ja arvoissa esiintyi yllättävänkin vanhakantaista ajattelua suhteessa suomalaisuuden perinteisiin ja kansallisuvaltioon. Barometrissa pohditaankin, onko uusi asenneilmasto ja uuskonservatismi syntymässä vai sosiaalistuvatko nuoret vanhempien sukupolvien asenteisiin? (Myllyniemi 2010, 114.) Samassa tutkimuksessa nuorten suhtautumisessa maahanmuuttajiin ilmeni kasvavaa kriittisyyttä: yhä pienempi osa piti hyvänä, että Suomeen muuttaa enemmän ulkomaalaisia. Entistä useammat kokivat rasismien yleistyneen. Toisaalta vastaajissa oli enemmän kuin aiemmin heitä, jotka eivät sulkeneet pois ajatusta maahanmuuttajasta puolisona tai suomalaisen veroisena työntekijänä. Barometrissa pohditaankin mahdollisuutta, että nuorten kriittisyyden kohteena on maahanmuuttajien sijaan vallitseva maahanmuuttopolitiikka (mts. 92 – 93.)

Nuorten arvomaailmat viittaavat otolliseen maaperään vapaaehtoistoiminnalle, mutta on myös mahdollista, että arvojen dynaamisuus ja poikkeavuus vanhemmista ikäryhmistä johtaa siihen, että nykyinen tarjonta ja toimintamallit eivät kutsu heitä toimintaan. Myös sosiaaliset viiteryhvät saattavat jättää nuoren vapaaehtoistoiminnan tai aktiivisen osallistumisen, ja niin ollen myös yhteiskunnallisesti tärkeiden arvouttuvuuksien ulkopuolelle (Grönlund & Pessi 2008, 129).

9.3 Nuorten asenteet vaikuttamiseen ja mielikuvat vapaaehtoisuudesta

Vaikuttaisi, että nuorten joukossa on verrattain paljonkin asenteellista valmiutta ryhtyä vapaaehtoisiksi. Jopa puolet voisi lähteä vapaaehtoiseksi, jos heitä pyydetäisiin (Pessi 2011, 187), uudemman tutkimuksen mukaan noin kolmasosa (Myllyniemi 2012, 20). Nuorten ikäryhmässä neljäsosa on sitä mieltä, että toisten auttaminen on itselle tärkeää (Pessi & Saari 2008, 170). Vuonna 2006 kerätyssä SAAT -aineistossa 33 % nuorista ilmaisi olevansa ehdottomasti tai todennäköisesti valmis tekemään vapaaehtoistyötä tulevaisuudessa, neljännes ilmaistua, ettei usko toimivansa vapaaehtoisuuden piirissä tulevaisuudessa. (Grönlund & Pessi 2008, 129 - 130.) Noin viidesosa (19 %) nuorista mieltää vapaaehtoistoiminnan osaksi jotain kohdetta, alaa tai auttamisjärjestöä, useimmiten sosiaali- ja terveysalaa. SPR on nuorten keskuudessa tunnetuin vapaaehtoistoiminnan järjestö. Avuntarvitsijoiksi nuoret mieltävät erityi-

sesti vähäosaiset, vanhukset ja köyhät, auttamistavoiksi rahankeräykset, ruoka-avustukset ja ystävöiminta. (Myllyniemi 2012, 169.)

Nuorisobarometrin 2008 mukaan järjestötoiminnassa oli murto-osa nuorista (Myllyniemi 2008, 108) Vapaa-aikatutkimuksessa 2009 nuorten arvostus seura- ja järjestötoimintaa kohtaan oli selvästi vähäisempi kuin ystävien kanssa vietetty aika (Myllyniemi 2009, 30). Nuorten asenteissa itselle tärkeisiin asioihin vaikuttamiseen ei näy radikaalia vähenemistä, samalla kun on aistittavissa, että nuoret eivät koe vaikuttamismahdollisuuksiaan asuinpaikkansa asioihin hyviksi (Myllyniemi 2008, 58 - 61). Nuorten vapaa-ajan tutkimuksessa (Myllyniemi 2009, 57) vain joka kymmenes koki voivansa vaikuttaa siihen, mitä vapaa-ajan toimintaa paikkakunnalla nuorille järjestetään.

SPR:n nuorten -risteilyllä maaliskuussa 2012 nuorisobrändien tutkimukseen erikoistunut kouluttaja Mikko Ampuja toi esiin näkemyksiään nuorten asenteista osallistumiseen. Ampujan mukaan nuorilla on halu tehdä konkreettista ja kuulua ryhmään. (Tamminen 2012.) Onkin hyvä pohtia, pääseekö nuorten ääni vaikuttamisessa ja toimintamuodoissa riittävästi esiin?

9.4 Nuorten ja opiskelijoiden osallistuminen vapaaehtoistoimintaan

Useissa suomalaisissa tutkimuksissa on havaittu nuorten kansalaistoiminnallista passiivisuutta, mikä on ollut yleisemminkin Euroopan tasolla nähtävissä. Toisaalta nuorten aktiivisuutta ja toimintaa selvittäviin tutkimuksiin tulee suhtautua kriittisellä silmällä siinä, missä laajuudessa osallistumista käsitellään. (Grönlund & Pessi 2008, 127.) Tuoreessa tutkimuksessa vapaaehtoisuuteen osallistuminen vaikuttaisi nuorten keskuudessa olevan voimistumassa (Myllyniemi 2012, 19). Erilaisten osallistumistapojen määrän lisääntyttä ja nuorten ajankäytön siirryttyä suurelta osin sähköiseen mediaan on osallistumisen mittaaminen ja arvioiminen sen sijaan entistä hankalampaa. Vapaaehtoistoiminnan muodot kilpailevat nuorten ajasta muun ajanvietetarjonnan ohella. Nuorten osallistumisessa näkyy selkeimmin ääripäät aktiivisesti ja passiivisesti osallistuviin (Pessi & Saari 2008, 232).

Nuorista noin kaksi viidestä (37 %) on tänä tai viime vuonna osallistunut vapaaehtoistoimintaan. Kasvua kymmenessä vuodessa on ollut neljä prosenttia etenkin naisten, yli 20-vuotiaiden ja opiskelijoiden osalla (Myllyniemi 2012,20.) Vapaaehtoistoimintaan on viimeisen viiden vuoden aikana osallistunut 15 - 34-vuotiaista 14 - 17 %, opiskelijoista 12 % (Otantatutkimus 2011, 3-4). Lähes puolet nuorista ja etenkin korkeakouluopiskelijat kannattivat ajatusta kouluajan ulkopuolella, koulun tiloissa tarjottavasta harrastustoiminnasta. Joka viides vastaajista koki pitkien matkojen vaikeuttavan osallistumista (Myllyniemi 2009, 53, 55.) Pessi (2011, 187) viittaa vuonna 2010 Taloustutkimuksen ja Kansalaisareenan teettämään tutkimukseen, jossa 69 % nuorista ilmaisi halukkuutensa osallistua vapaaehtoistoimintaan koulussa tai työpaikassa koulu- tai työaikana.

Nuorten järjestö- ja kerhotoimintaan osallistumisen suuntaus on Nuorten vapaa-aika 2009 tutkimuksen mukaan laskeva (Myllyniemi 2009, 45). Osallistuminen on vähentynyt joillakin kerhotoiminnan osa-alueilla sekä liikunta- opiskelijajärjestöissä, kun taas hyväntekeväisyys- ja avustusjärjestöissä osallistuminen on säilynyt samana (mts. 39). Eniten järjestöihin, seuroihin ja kerhoihin osallistuivat nuorimmat nuoret (< 19-vuotiaat) sekä koulua käyvät, koulutusastevertailussa AMK - opiskelijat osallistuivat muita koulutusasteita vähäisemmin. (mts. 44.) Lähes puolet kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että toimintaan on mukava osallistua, jollei tarvitse liittyä jäseneksi. Kaikkein kriittisimpiä jäseneksi liittymisen suhteen olivat 20 - 29 -vuotiaat. (mts. 54.) Koulussa hyvin menestyvä ja korkeasti koulutettu nuori osallistuu todennäköisimmin vapaaehtoistoimintaan. Lapsuudenkodin taloudellinen lähtökohta vaikuttaa osallistumisaktiivisuuteen, köyhemmistä lähtökohdista olevat osallistuvat toimintaan aktiivisemmin. (Myllyniemi 2012, 21.)

Kehitysyhteistyön palvelukeskuksen, vuonna 2009 vapaaehtoisuuden trendeistä teettämän kyselyn pohjalta laaditussa toimintaympäristöanalyysissä, tyypilliseksi vapaaehtoistyöntekijäksi osoittautui 26 - 35 vuotias, pääkaupunkiseudulla asuva, korkeakoulututkinnon suorittanut, parisuhteessa elävä lapseton nainen (Lager ym. 2009, 23). Nuorten vapaa-aika 2009 tutkimuksessa tulokset ovat samansuuntaisia: yleisintä seuraan, kerhoon tai järjestöön osallistuminen oli korkeakouluopiskelijoiden, 25 - 29

-vuotiaiden sekä kaupungin keskustassa asuvien keskuudessa (Myllyniemi 2009, 35). Samansuuntaisia tuloksia antaa myös tuore nuorisobarometri vapaaehtoistoimintaan osallistumisen ja halun osallistua osalta (Myllyniemi 2012, 20).

Suosituimmat nuorten vapaaehtoistoiminnan osa-alueet ovat lasten- ja nuorten kasvatusta, urheilu ja liikunta, oppilaskunta ja tukioppilastoiminta (Myllyniemi 2012, 21). Syitä nuorten järjestötoimintaan lähtemiselle useimmiten ovat oma ilo ja mielekäs harrastus. Urheiluseurojen jälkeen, kuitenkin huomattavasti vähäisemmin nuoret kiinnittyvät ammattiliittoihin, partioon tai opiskelijajärjestöihin (Myllyniemi 2009, 34, 39). Nuorille mieluisia osallistumisaloja ovat myös taide- ja kulttuuritoiminta, eläinten-luonnon-ympäristön -suojelu, ihmisoikeudet, ideologinen vastuullinen ja maailmanlaajuinen toiminta (Raninen ym. 2007, 121). Hyväntekeväisyysjärjestöjen toimintaan osallistutaan harvemmin kuin urheiluseurojen tai harrastuskerhojen toimintaan, sen sijaan kiinnostus hyväntekeväisyysjärjestöissä toimimiseen on suurempaa (Myllyniemi 2009, 39, 48). Järjestötoimintaan käytetyn ajan kokee eniten omakseen toimintaan vähintään kolme kertaa viikossa osallistuvat ja toimintaan konkreettisesti osallistuvat (mts. 47). Sukupuolten välillä järjestöaktiivisuudessa ei ole suurempia eroja. Pojat näyttäisivät osallistuvan tyttöjä aktiivisemmin konkreettiseen toimintaan sekä järjestöjen ulkopuolisiin toimintoihin (mts. 34, 49).

Nuorisobarometrissa 2012 tuodaan esille, että nuorten järjestöihin kiinnittymisessä on havaittavissa laskua mutta samalla vapaaehtoistoimintaan osallistutaan enemmän kuin kymmenen vuotta sitten. Viimeisen kymmenen vuoden aikana on osallistumisessa tapahtunut kasvua 33 prosentista 37 prosenttiin. Osallistumisaktiivisuus on kasvanut enemmän naisten osalta (39 % naiset ja 35 % miehet) sekä yli 20-vuotiaiden osalta. Alle 20-vuotiaiden osallistumisessa on tapahtunut laskua. (Myllyniemi 2012, 18.)

9.5 Uusia vaikuttamisen kanavia ja toiminnan mahdollisuuksia

Kansalaisten aktiivisuutta, tietoa ja kokemuksia hyödynnetään yhä enemmän päätöksien teossa. Eräs yleistyvä kansalaistoiminnan muoto on kansalaisraadit, joissa osal-

listujilta kerätään mielipiteitä ja ideoita, toteutetaan keskustelevaa demokratiaa. (Vartiainen & Raisio 2012.) Kansalaisraadit on otettu käyttöön useilla paikkakunnilla myös nuorten äänen kanavoimiseen. Uudenlaisia kansalaisvaikuttamisen keinoja tuetaan poliittisin päätöksin ja asia on esillä hallitusohjelmassa. Hallitus edistää uusin osallistumismuotojen, neuvoa antavien kansalaispaneelien sekä osallistavien demokratiavälineiden kehitystyötä. (Hallitusohjelma 2011, 24.)

Erilaiset viralliset ja epäviralliset yhteisöt saavat alkunsa internetissä. Toisinaan keskustelu johtaa kasvokkain kohtaamiseen ja uusiin fyysisiin yhteisöihin. Vapaaehtoisuuteen tällainen luoo uusia luovia mahdollisuuksia, kun ennestään tuntemattomat ihmiset voivat yhdistyä itselleen tärkeiksi kokemien asioiden äärellä. Vapaaehtoisuuteen perustuvia yhteisöjä ovat muun muassa Aikapankki, jossa ajatuksena on vaihtaa vastavuoroisesti palveluja aikaa vastaan yhteisön jäsenten välillä (Suomen aikapankit 2012) . Suomen yhteisöpalvelu ry:n ylläpitämä Lapselle kaveri - nettipalvelu, yhdistää alueiden lapsiperheitä, edistäen lasten ystävystymistä ja vanhempien keskinäistä vuorovaikutusta (Lapselle Kaveri 2012).

Kansalaisvaikuttamisen Kansanvalta -sivuston tarkoitus on edistää kansalaisten vaikuttamista ja osallistumista, demokratian tutkimusta sekä politiikkaa (Kansanvalta 2012.) Sivustolta pääsee Ota kantaa -palveluun, se on osa Oikeusministeriön johdolla toteutettavaa Osallistumisympäristö-projektia. Projekti kehittää uudenlaisia työkaluja ja malleja kansalaisten, kansalaisjärjestöjen, julkishallinnon ja poliittisten päättäjien väliseen vuorovaikutukseen. Se tuottaa verkko-osallistumiseen kanavia, joissa kansalaiset voivat keskustella, ilmaista mielipiteensä valmisteltavana olevista asioista sekä omia näkökulmia ja teemoja esille yhteiskunnallisessa keskustelussa. Sivuston kautta voi tehdä aloitteita kunnan ja eduskunnan päättäjille tämän vuoden lopulta alkaen.

Tulevaisuuden suuntauksena onkin nähtävissä, että verkon kautta yhä useammat vaikuttamisen keinot tavoittavat ihmiset kotonaan. Riittävän innostavat, itselle mielenkiintoiset tempaukset ja tapahtumat saavat ihmisiä liikkeelle. Hyvin nopeasti erotuvat ne asiat, joista tulee pysyvämpää toimintaa. Nettiyhteisöjä ja -sivuja selatessa huomio kiinnittyykin siihen, milloin sivuja on päivitetty. Lukuisat aktiivisesti alkaneet

nettiyhteisöt, ovat menettäneet jäsentensä mielenkiintoa jo 2-3 vuodessa. Kasvotomuus ja väljä organisointi mahdollistaa toiminnasta pois jäännin huomaamattomasti ja joustavan siirtymisen uusien, kenties vielä mielenkiintoisempien nettiyhteisöjen jäseneksi.

9.6 Osallistumisen esteitä

Yleinen nuorten mainitsema este vapaaehtoistoimintaan osallistumiseen on, ettei ole tiennyt toiminnasta eikä kukaan ole pyytänyt mukaan (Yeung & Grönlund 2005, 173 - 174). Näin esimerkiksi pääkaupunkiseudun nuorten aikuisten työttömien tutkimuksessa, jossa yksikään ei ilmoittanut, etteikö vapaaehtoistyö kiinnostaisi; yli puolet ilmaisi passiivisuuteensa vaikuttaneen sen, ettei kukaan ole koskaan pyytänyt vapaaehtoistoimintaan mukaan (Grönlund & Pessi 2008, 133). Tuoreen tutkimuksen mukaan kutsua odottavia nuoria ja nuoria aikuisia on yllättävänkin paljon: 27 % (Myllyniemi 2012, 20)

Mikkelin ammattikorkeakoulun joensuulaisille yläkouluikäisille suunnatussa kyselytutkimuksessa (Liikanen & Hokkanen 2010, 130) kartoitettiin nuorten esteitä osallistua harraste- ja vapaa-aikatoimintaan. Tutkimuksessa nuorten osallistumista estivät muun muassa harrastusmahdollisuuksien puute, koulutyön viemä aika, huonot kulkuyhteydet, toiminnan kustannukset, harrastuskavereiden puute sekä vanhempien vaikutus. Kaupunkiseudulla asuvista nuorista jopa 41 % vastasi, ettei halua osallistua tai harrastaa nykyistä enempää. Nuorisobarometrissa 2012 osallistumisen suurimmaksi esteeksi nuoret nimesivät ajanpuutteen (Myllyniemi 2012, 25).

Mikkelin AMK:n toteuttamissa haastattelututkimuksissa (Liikanen & Hokkanen 2010, 131 - 144) tutkittiin 14 - 24-vuotiaiden nuorten toimintaan lähtemisen esteitä. Mainitut syyt olivat nuoren persoonaan (ujous, pelko, itsetunto), kaveripiiriin, tiedottamiseen tai vastaanottavaan yhteisöön liittyviä. Nuoria ei oteta tosissaan, eikä heidän mielipiteitään nuoresta iästä johtuen arvosteta. Kaveripiiri voi joko vetää toimintaan mukaan tai estää osallistumisen, mikäli toiminnan arvioidaan olevan kavereiden mielestä epätrendikästä. Aina osallistumattomuuden syyt eivät ole nuorissa itsessään:

yhteisöissä ei aina ole osaamista ottaa vastaan uusia toimijoita. Ryhmä on sulkeutunut tai tehtäväjaoltaan niin vakiintunut, että uuden on hankala löytää asemaansa ryhmässä ja kokea samanhenkisyttä. Aina ei myöskään ryhmissä ole valmistauduttu riittävästi uusien jäsenien tuloon, uusille ei ole heti tarjota tehtäviä, eikä heidän lahjojaan osata ottaa käyttöön. Uusi tulokas voi tällöin kokea itsensä ei-tervetulleeksi. Ryhmässä vallitseva valta-asetelma voi saada uuden tuntemaan itsensä ”harjoittelijaksi”. Sopivan toiminnan löytymistä voi haitata runsas tietotulva tai epäsopiva ja puutteellinen informaatio. Myös tilojen puute voi olla esteenä nuorten toiminnalle. Nykyisin yhä vahvemmin myös ideologiset syyt ja toiminnan järjestäjän imago ovat joko esteenä tai puoltavat osallistumista. (Mts.)

9.7 Yhteenvedoa nuorten osallistumisesta

Nuorten osallistuminen vapaaehtoistoimintaan on voimistumassa. Osallistumistavat ja -tottumukset perinteisestä vapaaehtoisuudesta ovat kuitenkin muuttuneet, esimerkiksi nettiyhteisöihin kiinnittyminen on kasvanut. Osallistumisen ja vaikuttamisen paikkoja ja tapoja nousee ja lakkaa, ei voi tietää mikä milloinkin saa suosion alleen. Osallistuminen on madaltunut sosiaalisen median myötä, ja osallistumisen ja vaikuttamisen rajasta on tullut entistä häilyvämpi. Silti suurempia asenteellisia esteitä perinteiselle vapaaehtoistoiminnalle ei nuorten keskuudessa tämän tutkimuksen perusteella voida todeta. Nuorten asenteet ja mielikuvat vapaaehtoistoimintaan vaikuttavat olevan pääosin myönteisiä ja nuoret ovat edelleen halukkaita vaikuttamaan tärkeiksi kokemiinsa asioihin. Auttamisen rinnalla osallistumisen motiivina ilmenee entistä enemmän aktiivisuus ja tietoisuus itselle tärkeissä asioissa.

Nuorille tyypillistä on kuulua ryhmään, kokeilla ja tehdä konkreettisia asioita, sitoutua löyhästi sekä tilannekohtaisesti. Nuorille toimiminen organisoidusti ei merkitse elinikäistä projektia. Yksilöllinen yhteisöllisyys asettaa toiminnan suunnittelulle ja järjestämiselle haasteita. Nuorten mieltymykset ja odotukset poikkeavat jonkin verran vanhemmista. Nuorille merkitseviä ovat kaveripiiri, mielekäs tekeminen, elämykset, mielihyvä ja nautinto.

Aika ja ajan järjestäminen nousee etenkin opiskelijoiden kohdalla kynnyskysymykseksi. Toiminnan tulisi joustaa elämäntilanteen mukaan. Tuttavat nousevat toiminnasta tiedottamisessa keskeiseen asemaan. Kasvoittain kutsuminen on nykyajan tietotulvan keskellä harvinaista. Kohtikäyvä viestiminen on kuitenkin vaikuttavampaa ja saattaa madaltaa toimintaan lähtemistä. Otollisin aika lähteä mukaan sijoittuu elämänmuutoksiin, kuten paikkakunnalle muuttamiseen tai uuteen kouluun.

Nuorten asennoituminen ja valmius vapaaehtoistoimintaan on erilaista kuin vanhemmilla sukupolvilla. Pessi ja Oravasaari (2010, 172) tiivistävät tutkimusten pohjalta nuorten tarpeita toiminnan suunnittelulle ja toteuttamiselle. Yksilöllisyys ei tarkoita itsekkyyttä, mutta edellyttää erilaisia toiminnan muotoja ja paikkoja. Sitoutumattomuus on mahdollisuutta innostua uusista asioista. Osallistumisen tulisi olla helppoa ja matalakynnyksistä, ja tarjolla olisi hyvä olla tehtäviä monipuolisesti (sekä itsenäisiä että ryhmässä) sallien erilaisen sitoutumisen: tapahtuma-, projekti- ja pitkäkestoista toimintaa. Tarjolla olevat tehtävät voisivat olla sekä valmiita että valinnan ja vastuuton sallivia. Nuoret toivovat konkreettisia aikaansaannoksia ja odottavat kohtikäyvää rekrytointia.

10 SUOMEN PUNAISEN RISTIN VAPAAEHTOISTOIMINTA

10.1 Vapaaehtoistoiminnan linjaus

Suomen Punaisen Ristin työntekijöille ja vapaaehtoisille suunnattuun vapaaehtoistoiminnan linjaukseen on kirjattu vapaaehtoisten ja järjestön oikeudet ja velvollisuudet. Ensimmäinen linjaus hyväksyttiin järjestön yleiskokouksessa vuonna 2002 Jyväskylässä. Uusin on vuodelta 2008, sisältäen vapaaehtoistoimintaa koskevia linjauksia:

- vapaaehtoistoiminta vahvistaa Punaisen Ristin arvoja yhteiskunnassa
- SPR:n rakenteet tukevat vapaaehtoistoimintaa, käytettävissä on riittävät voimavarat
- vapaaehtoistoiminta on yhteiskunnallisesti vaikuttavaa ja edistää yksilön hyvinvointia sekä havainnoi, reagoi ja vastaa muuttuviin tarpeisiin yhteiskunnassa
- vapaaehtoistoiminta tavoittaa tukea tarvitsevat ihmiset ja tarjoaa heille toimintamahdollisuuksia ja palveluita

- vapaaehtoistoiminta on mahdollisuus kehittää itseään. Se tarjoaa mielekkäitä ja toimijoille merkityksellisiä mahdollisuuksia auttaa ja osallistua. (mts. 4).

10.2 Nuorten toiminta

SPR:n nuorten toiminnan motto: "D2C" Dare to Care kehottaa välittämään. Nuoret ovat mukana ja toimivat monenlaisissa tehtävissä, mutta vielä on tekemistä siinä, että toiminta tavoittaisi kaikenlaisia nuoria, ja että nuoret lähtisivät mukaan ja heidät otettaisiin vastaan kaikkeen järjestössä tapahtuvaan toimintaan.

SPR:n nuorisotoiminnan sisällöt nousevat järjestön ydintehtävistä: ensiapu ja valmius, terveys ja turvallisuus, kansainvälinen toiminta ja humanitaariset arvot. Perinteisesti nuorten toimintaa on ollut ryhmätoiminta, leiritoiminta, lyhytkestoinen "narikkatoiminta" ja projektit. (SPR 5, 15-16.) Nuoria kokoavia medioita ovat nuorten toimittama verkkolehti Spray, Facebook sekä RedNet, nuorten verkkoympäristö.

Nuoret toimivat Punaisessa Ristissä satunnaisesti ja säännöllisesti muiden mukana osastoissa taikka omissa ryhmissään. Nuoria toimii muun muassa Reddie Kids-kerhojen ohjaajina, lipaskerääjinä, ystävinä, humanitaarisen oikeuden toiminnassa, festaripäivystäjinä, hiv- ja aistryössä, ensiaputehtävissä, rinnepäivystäjinä sekä monikulttuurisuustoiminnassa (Nuorten kotimaan toiminta 2012). Nuorten on myös mahdollista toimia järjestön kautta erilaisissa kansainvälisissä tehtävissä.

Nuorisotoimintaa harjoittavia osastoja on tällä hetkellä reilu sata ja nuorisoryhmiä lähemmäs 30. Vuodesta 2010 osastoissa toimivien nuorten vapaaehtoisten määrä on laskenut. Vuonna 2011 osastojen vapaaehtoistoiminnassa oli mukana 887 nuorta. (Tilastokirja 2011, 21 - 22.) Nuorten osastot ovat harvinaisia, sen sijaan paikoin nuoret ovat perustaneet intressiensä mukaisia toimintaryhmiä, mutta etenkin pienimmissä osastoissa nuoret toimivat yhdessä vanhempien vapaaehtoisten kanssa.

10.3 Ystävätoiminta ja nuorten ystävätoiminta

Ystävätoiminta on SPR:n yli viisi vuosikymmentä jatkuneen vapaaehtoisen sosiaalipalvelutoiminnan ydintä. Ystävätoiminnan tarkoituksena on osana paikallista hyvinvointiverkostoa lisätä turvallisuutta ja lievittää yksinäisyyttä alueellisista ja paikallisista tarpeista lähtien. Toiminnan keskeisiä periaatteita ovat tasavertaisuus ja luottamuksellisuus. (SPR 3.) Punaisen ristin ystävätoiminta voi olla ystävän säännöllisiä vierailuja, kertaluonteista apua arjessa, ryhmä-, virkistys-, vertaisryhmä- ja oma-aputoimintaa, kertaluonteisesti tai pitkäkestoisesti kotona tai laitoksissa tapahtuvaa (SPR 2011, 12). Ystävätoiminnassa mukana olevia oli vuonna 2011 lähemmäs kahdeksan tuhatta (Tilastokirja 2011, 11). Toimintaan osallistuvat koulutetaan ja perehdytetään tehtäviin, heidän on mahdollista saada tukea ja ohjausta toiminnassa (SPR 3).

Viime aikoina SPR:n ystävätoiminta on laajentunut nuorten nuorille järjestämäksi. Nuoria vapaaehtoisia on koulutettu kavereiksi ikätovereilleen muun muassa Kuopiossa, Helsingissä ja Oulussa. Nuorten kaveritoiminnassa ideana on löytää ystävä yksinäisyyttä kokevalle nuorelle. Toiminnalla halutaan lieventää nuorten kokemaa yksinäisyyttä ja ehkäistä nuorten syrjäytymistä. Nuorten ystävätoiminnassa mukana olevien ikä vaihtelee 15 ja 30 vuoden välillä. Ystäväksi pääsee haastattelun ja koulutuksen kautta. Ystävän roolissa korostuu ajan jakaminen. Ystävät voivat esimerkiksi saada toimintarahaa haluamaansa harrastukseen. Oulussa toiminnasta on tiedotettu lehtijutuilla, nettisivuilla, kouluvierailuin ja julisteissa. Myös koulukuraattoreille ja terveydenhoitajille on välitetty tietoa. Toimintaa on toistaiseksi vaivannut puute miesvapaaehtoisista. (Peltola 2012.)

Vapaaehtoisten koulutus

Vapaaehtoisia kouluttavat järjestön kouluttajat ja promot, jotka myös ohjaavat toimintayksiköitä. Promot ovat järjestön kouluttamia ohjaajia ja vapaaehtoistoiminnan asiantuntijoita, joiden tehtävänä on innostaa vapaaehtoisia ja kannustaa mukaan toimintaan. Promoksi voi valmistua Promo - koulutuksen kautta. Koulutuksen yhteinen osa antaa valmiudet vapaaehtoistoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen, esi-

merkiksi vapaaehtoisten ja ryhmien ohjaamiseen sekä projektien vetämiseen osastoissa. Promo - koulutuksen sisältöosassa on mahdollisuus kouluttautua haluamaansa ohjelma-alaan, kuten ensiapu- tai sosiaalipalvelutoiminta. Sisältöosassa opitaan tietoa kyseisen ohjelma-alan ohjaamisesta, toimintamahdollisuuksista, uusimmista materiaaleista sekä projekti-ideoista. (Promo - koulutus 2012.)

10.4 Toiminnan linjauksia osastoille vuosille 2011 - 2014

Osastoissa ryhmät kokoontuvat toiminnan mukaan toimintayksiköissä. Toimivat osastot ovat auttamisvalmiuden perusta ja vahva osastoverkosto onkin mainittu järjestön tämän hetken tavoitteeksi. Toimijat ikääntyvät ja nuoria on tulevaisuutta ajatellen toiminnassa mukana vähän (SPR 2011, 22). Osallistumisen muutokset näkyvät muun muassa lyhytkestoisen, hyvin organisoidun toiminnan suosiona sekä jäsenkunnan vaihtuvuutena (mts. 18). Lahden yleiskokouksessa mainittiin 12 aloitetta, muun muassa ystävätoiminnan laajentaminen, uusien toimintamuotojen kehittäminen sekä nuorisotoiminnan kehittäminen. Nuoret ovat järjestössä tänä vuonna silmäterä, sillä meneillään on Nuorten vuosi. Vaikuttamistyön linjauksessa 2010 nuorten yksinäisyys ja syrjäytymisen esiin nostaminen sekä nuorten palvelut ja nuorisotoiminta on määriteltä järjestön vaikuttamisen osa-alueiksi (mts. 16). Nuorille pyritään varmistamaan järjestössä näkyvyyttä ja toimintamahdollisuuksia sekä edesauttamaan nuoria koulutuksiin, kansainväliseen toimintaan ja järjestön luottamuselimiin kaikilla tasoilla. (mts. 28 - 29.)

Ystävätoiminnan vahvistaminen ja monipuolistaminen kytkeytyy tavoitteisiin vahvistaa terveyttä ja turvallista elämää, lieventämällä yksinäisyyttä sekä parantamalla arjen turvallisuutta (SPR 2011, 12). Toiminnalla tähdätään siihen, että ihmisten taidot huolehtia omasta ja läheisten terveydestä sekä hyvinvoinnista paranevat, ihmisten aktiivisuus lähiyhteisössä kasvaa ja tunne yhteisöön kuulumisesta voimistuu sekä yksinäisyys ja huono-osaisuus lievittyvät (mts.)

Osastoille on esitetty tavoitteeksi toimivuuden parantaminen, voimavarojen mukainen hälytysvalmius (henkisen tuen ja ensihuollon valmius sekä valmiussuunnitel-

ma) (SPR 2011, 10). Ystävätoiminnassa osastoja kannustetaan kokeilemaan uusia muotoja: ystävät ryhmissä, ystäviä nuorille, moninaisuus ystävätoiminnassa (maahanmuuttajat toimintaan mukaan ja ystäviksi), tukea omaishoitajille sekä ystävätoimintaa laitoksissa. Muut osastoja koskevat sisältötoiveet: vaikuttamistyön tehostaminen, Reddie Kids -varhaisnuorisotoiminnan laajentaminen, pitkäkestoinen nuorisotoiminta sekä yhteistyö koulujen kanssa. Nuoria ja vanhoja halutaan aktiivisiksi osallistujiksi, ja yhteistyön lisäämistä toivotaan koulujen ja oppilaitosten kanssa. (mts. 10,16, 21.) Ystävätoiminta nähdään erinomaisena väylänä vapaaehtoisuuteen, niin maahanmuuttajille, senioreille kuin nuorillekin. Toiminnan muotoja on useita ja osastoja rohkaistaan kartoittamaan tarvetta ja kehittämään toimintaa. (mts. 12.)

11 VAPAAEHTOISTOIMINTA OPPILAITOKSISSA

11.1 Vapaaehtoistoiminta Suomessa oppilaitoksissa

Suomen hallitus on jo pitkään osoittanut myötämielisyyttä vapaalle kansalaistoiminnalle ja sivistystyölle. Kataisen hallitusohjelmassa (2011, 24) on maininta, että opetukseen lisätään sisältöä, joka tukee oppilaiden osallistumista, vaikuttamismahdollisuuksia sekä politiikan ja yhteiskunnallisen lukutaidon kehittymistä. Kansalaisjärjestöille luodaan mahdollisuuksia esittää toimintaa kouluissa, oppilaitoksissa ja kirjastoissa. Kansalaistoiminnan neuvottelukuntaa edeltävän politiikkaohjelman tavoitteena oli koulujen ja oppilaitosten vastuun kasvattaminen aktiiviseen ja demokraattiseen kansalaisuuteen tukemisessa elinikäisen oppimisen mukaisesti (Oikeusministeriö 2007, 7). Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta (KANE) perustettiin vuonna 2007 vahvistamaan kansalaistoiminnan edellytyksiä sekä kansalaisyhteiskunnan ja viranomaisten välisiä suhteita. Neuvottelukunnassa on edustettuna myös oppilaitokset.

Suomessa oppilaitokset osallistuvat vaihtelevasti kansalaistoiminnan tunnetuksi tekemiseen, kehittämiseen ja toteuttamiseen. Oppilaitosten ohella järjestöt ja yhdistykset ovat tutustuttaneet opiskelijoita kansalaistoimintaan. Tampereen yliopistossa

1990-luvun lopussa kehitettiin vapaaehtoistoiminnan opinnollistamista monitieteisistä lähtökohdista (Eskola & Kurki 2001). Humanistisen ammattikorkeakoulun koordinoimassa hankkeessa vuosina 2007-2009 kartoitettiin ammattikorkeakoulujen roolia kansalaistoiminnassa (Ammattikorkeakoulut kansalaistoiminnassa 2008). Osana opintoja on kolmannen sektorin kanssa toteutettu monenlaisia hankkeita. Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa tehdään kansalaistoimintaan liittyvää tutkimusta ja hankeyhteistyötä kolmannen sektorin kanssa. (Niemelä 2008, 26 – 27.) Vapaaehtoisuuteen perustuvia tehtäviä oppilaitoksissa ovat varainkeruutapahtumat, taksvärkipäivät, opiskelijajaosto- ja tutor-toiminta sekä erilaiset luottamustehtävät. Kuitenkin opiskelijoiden itsensä liikkeelle laittama toiminta on ollut suomalaisissa oppilaitoksissa vähäistä.

Opiskelijoiden kokemukset valinnaisesta vapaaehtoistoiminnasta Tampereen yliopistossa 1990-luvun lopulla olivat myönteisiä. Opiskelijat tunsivat oppineensa empaattisuutta ja solidaarisuutta. Toiminta oli koettu itsetuntemusta, rohkeutta, omaaloitteisuutta ja kärsivällisyyttä kasvattavana. Opiskelijat kokivat saavansa eväitä työelämään, arvostusta työhaussa, uusia ystäviä, merkitystä elämään sekä paljon hyvää mieltä. Opettajat pitivät vapaaehtoistyötä kehittämisen arvoisena opiskelumuotona, jonka palkitsevuutta lisää opiskelijoiden innostus. Kehittämisen osa-alueina pidettiin opintosisällön kytkemistä muihin opintoihin. Opettajat olivat sitä mieltä, että vapaaehtoisjaksolla tulisi olla yhteiskunnallinen kytkös opiskeltavaan tieteenalaan. (Eskola & Kurki 2001, 9.)

11.2 Punaisen Ristin toiminta oppilaitoksissa

Punaisen Ristin kouluyhteistyössä koululaisille on tehty tunnetuksi järjestön toimintaa ja humanitaarisia arvoja. Viestinnän, kurssien, tapahtumien tai teemapäivien kautta kouluissa on käsitelty ensiapua, turvallisuutta ja kansainvälistä humanitaarista oikeutta. (SPR 5, 15-16.)

Punaisen Ristin toimintaa ammattikorkeakoulussa on Jyväskylän AMK:n lisäksi toteutettu jo pitkään Turun AMK:n Sosiaali- ja terveystieteiden oppilaitoksen yhteydessä. Osas-

to Ruiskatu 8: n hallitus on toiminut pääsääntöisesti opettajavetoisesti. Viime vuoteen asti osaston yhteydessä on toiminut lähinnä terveysalanopiskelijoita kokoava ensiapuryhmä, jossa on viikoittain harjoiteltu ensiaputaitoja sovitusti ohjausvastuuta jakaen. Ryhmä on myös tehnyt ensiapupäivystyksiä (Saurio 2012.)

Helsingin ja Uudenmaan piirin pilottihanke Hertta on teoriaa ja käytäntöä yhdistävä ystäväkurssi. Sitä on suoritettu osana vapaaehtoisia opintoja Prakticumissa, Diakoniaopistossa ja Diakonia-AMK:ssa. Hertan kautta SPR:n vapaaehtoistyötä on tehty tunnetuksi myös yläkoulu- ja lukio-opiskelijoiden keskuudessa ja sitä on kehitetty yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Hertassa opiskelijat suorittavat Punaisen Ristin ystäväkurssin ja osallistuvat sen jälkeen käytännön osuuteen vanhainkodissa tai vastaavassa laitoksessa. Hertta-koulutus sisältää räätälöidysti 12 tuntia teoriaa (ystäväkurssi) sekä 8-12 tunnin käytännön osuuden laitoksissa. Kurssin aikana nuoret oppivat ymmärtämään elämän kriisitilanteita ja harjoittelevat vuorovaikutustaitoja. Hertan kautta on kavennettu sukupolviuudella ja torjuttu ikäihmisten yksinäisyyttä. Kurssi muodostaa kokonaisuuden, josta saa sekä opintopisteitä että Punaisen Ristin todistuksen kurssin suorittamisesta. (Hertta-malli.)

11.3 Näkökulmia opiskelijälähtöiseen toimintaan

Opiskeluympäristö on ajallisesti ja sisällöllisesti merkittävä paikka opiskelijan elämänvaiheessa, joten miksei se olisi myös muuta kuin pakollinen päivittäinen kääntymispaikka? Paljon mahdollisuuksia jää hyödyntämättä, jos oppilaitokset ovat vain päivittäisiä kääntymispaikkoja. Nuorissa ja opiskelijoissa on osaamista, luovuutta, toiveikkuutta, uusia raikkaita ideoita, joille voisi enemmänkin suoda käyttöä yhteiseksi rakennukseksi. On harmittavaa, jos opiskeluaikaa leimaa kiire, itsekkyyys, kilpailu ja suorittaminen. Mitä muuta opiskeluympäristö voisi olla: arvoja herättelevä, yhteisöllinen, tukeva, mahdollistava, osallistava, positiivisesti yllättävä, innostava, voimauttava? Maaperä hyvinvointialalla on otollinen, sillä usealla opiskeluun lähtemisen taustalla on halu auttaa.

Kansalaistoiminnan tunteminen on arvokasta pääomaa niin arjessa kuin työelämässä. Vapaaehtoisena toimiminen antaa mahdollisuuksia tuntea itseään tavoitteellisena ja sosiaalisena. Se opettaa toimimaan eettisesti vapaaehtoistoiminnan periaatteiden mukaisesti. Vapaaehtoistoiminnassa opiskelijan on mahdollista opintosuorituksista poiketen panna merkille asioita laajemmin myös itsestään (Eskola & Kurki 2001, 7). Brittitutkimuksessa vapaaehtoistoiminnassa mukana olevista yliopisto-opiskelijoista 85 % koki viestintä- ja kommunikaatiotaitonsa kehittyneen, 79 % uskoi enemmän omiin kykyihinsä ja 77 % koki, että ymmärrys toisia kohtaan oli lisääntynyt. Yli puolet kertoi vapaaehtoistoiminnan auttaneen töihin pääsyssä. (Pessi 2011, 202.) Opiskelijat vievät oppimisympäristössään omaksumia malleja työelämään. Vuorovaikutustaitojen kehittäminen jo oppilaitoksessa valmistaa tulevaan ammattiin ja työyhteisöjen toimintaan. Työilmapiirin vaikutuksella on merkitystä koko organisaation tuloksiin.

Työelämässä korostetaan yhä enemmän monipuolisuutta, joustavuutta, moniammatillisuutta, dialogisuutta ja suvaitsevaisuutta. Vapaaehtoistoiminta oppilaitoksessa voisi avata tilaisuuksia asettaa itsensä alttiiksi erilaisuudelle, harjoitella sosiaalisia taitoja ja mitata suvaitsevaisuutta myös käytännössä. Nuorisobarometrissa 2008 nuoret mainitsivat sosiaaliset taidot tärkeimmiksi koulussa opittaviksi taidoiksi (Myllyniemi 2008, 19). Vapaaehtoistoiminta oppilaitoksessa voisi olla opiskelurajat ylittävä harjoittelu- ja oppimisympäristö ihmissuhdetaidoille, erilaisuuden opettelemiselle ja persoonalliselle kehitykselle: henkilökohtaisille taidoille ja tavoitteille, taitojen jakamiselle ja kehittämiseksi virheitä sallivassa ympäristössä.

Opiskelua luonnehtii tänä päivänä suuret ryhmäkoot ja vähentyvät resurssit, ylhäältäpäin tulevat odotukset ja sanellut reunaehdot, kiire, pintapuolisuus ja suorittaminen. Vapaaehtoistoiminta oppilaitoksessa voisi olla vastavoimaa ylhäältä sanellulle ja vahingolliselle kilpailulle, opiskelijoiden ääntä oppimisympäristössä ja arvokeskustelua. Opiskeluun sisältyy liian vähän yhteistyössä ja sosiaalisissa taidoissa oppimista, joita tarvitaan koulujen lisäksi työelämässä ja yhteiskunnassa. Opiskelijoiden keskinäinen toiminta voisi tarjota samassa elämäntilanteessa oleville opiskelusta poikkeavan, rennon ja sallivan paikan sosiaalisten taitojen harjoitteluun, itsensä kehittämiseksi, hyvinvointiin vaikuttamiseksi ja osallisuuden kokemiselle. Vapaaehtoisuus voisi olla läpi opiskeluaikaa paikka kiinnittyä sosiaalisesti.

12 TUTKIMUKSEN KÄYTÄNTÖÖN VIEMINEN JA POHDINTA

12.1 Tutkimuksen jakaminen Campus-osastolle

Jaoimme tutkimuksen keskeistä antia ja siitä nousseita ideoita Campuksen jäsenille elokuussa 2012. Kuvasimme tutkimuksiin peilaten opiskeluelämän haasteita, toiminnan organisoinnin kannalta huomioitavia seikkoja sekä annoimme vinkkejä toiminnan järjestämiseen. Uusien opiskelijoiden illassa syyskuussa 2012 Jyväskylän piiritoimistolla, esittelimme SPR:n toiminnasta kiinnostuneille uusille opiskelijoille ideaamme opiskelijälähtöisestä toiminnasta. Toiminnan käynnistämisvaiheessa lokakuussa välitimme Campukselle toiminnallisia ideoita, muun muassa ryhmätyöidean, jossa opiskelijat pohtivat omista opiskeluelämän lähtökohdista sitä, millaista toimintaa oppilaitoksessa voisi yhdessä toteuttaa.

Campuksen ja piiritoimiston järjestämään tutustumisiltaan syyskuussa saapui yhteensä yhdeksän ammattikorkeakoulun, yliopiston ja ammattiopiston opiskelijaa. Joukossa oli viisi uutta, joista osalle Punaisen Ristin toiminnan tunteminen oli vähäistä. Illassa esittäytyttiin ja käytiin läpi yksilöllisiä vahvuuksia ja mielenkiinnon kohteita suhteessa vapaaehtoistoimintaan. Campusta esitteli osaston sihteeri, Punaista Ristiä ja siinä toimintamahdollisuuksia piirin lapsi- ja nuorisotyön vastaava. Meidän tavoitteena oli herättää ajatuksia opiskelijoiden tarpeista ja lähtökohdista nousevalle toiminnalle. Esitimme idean opiskelijaystävällisestä toiminnasta. Saimme taustatutkimustyöstä runsaasti vinkkejä siitä, millaista toimintaa oppilaitoksessa voisi olla käytännössä. Kuvasimme opiskelua elämänvaiheena sekä kerroimme opiskelijoiden kokemista ongelmista ja haastoimme pohtimaan sitä, millaista toimintaa opiskelijat voisivat kehittää. Monikulttuurisuus ja opiskelijoiden vertaistoiminta herätti keskustelua. Osa kiinnostui SPR:n jo olemassa olevista toimintamuodoista. Nuorten kommentteista välittyi halukkuus toimia yhdessä, auttaa ja tehdä merkityksellistä sekä kokeilla uutta. Illan lopuksi sovittiin seuraava suunnittelukerta ja jätettiin mietittäväksi, millainen toiminta Campuksessa kiinnostaisi.

12.2 Uuden toiminnan käynnistyminen

Uusien illasta parin viikon kuluttua 3.10. kokoonnuimme kuuden toiminnasta kiinnostuneen kesken jakamaan tutustumisillasta nousseita ajatuksia. Uusien illassa olleista uusista saapui neljä. SPR:n monipuoliset toimintamahdollisuudet olivat jääneet mieleen, yksi uusista oli osallistunut jo Reddie Kids-ohjaajakurssille ja oli aloittelemassa Reddie-Kids kerhon ohjausta. Suurinta osaa kiinnosti opiskelijoiden välinen toiminta. Keskustelun pohjalta päätettiin toiminnan suunnaksi opiskelijoiden ohjelmalliset tapaamiset, joihin kutsutaan myös kansainvälisiä opiskelijoita suomea jakamaan ja oppimaan. Toimintaa toivottiin pian alkavaksi. Päädyimme kartuttamaan joukkoa ja sovimme levittävämme tietoa toiminnasta opiskelijayhteisöissä ja kaveripiireissä. Seuraava kokous sovittiin kolmen viikon päähän.

Lokakuun lopulla 24.10. kokoukseen saapui 11 henkilöä, joista seitsemän uutta ja kaksi ulkomaalaistaustaista. Tutustuimme toisiimme ja jakauduimme ideoimaan toimintaa kahteen ryhmään. Koostimme ideatoiveista listan (liite 1). Toiminnan osalta päätettiin, että ryhmä sopii aina edellisellä kerralla seuraavan kokoontumisen ajankohdan, sisällön ja järjestämisvastuun, ja tiedottaa niistä muille ryhmäläisille. Tietoa toiminnasta jaetaan ryhmän Facebookissa sekä sähköpostitse. Seuraavan kerran toiminnaksi sovittiin lautapelit ja sovittiin sen tehtäväjaosta. Mukana olleet ulkomaalaistaustaiset nuoret ilmaisivat ilonsa siitä, että tällainen toiminta oli saanut alkunsa. He kertoivat kokeneensa puutteeksi vähäiset suhteet suomalaisiin ja ylipäätään tuttujen ihmisten vähäisyyden paikkakunnalla. Keskustelussa tuotiin esiin tarve tilaisuuksille, joissa ulkomaalaiset voivat tavata suomalaisia ja heille tarjoutuu matala kynnys käyttää suomea. Rohkaisimme suomenkieliseen keskusteluun välittämättä liikaa kielen oikeellisuudesta. Sovimme, että toiminnan kielenä käytetään suomea.

Ensimmäiseen varsinaiseen toiminnalliseen kokoontumiseen 8.11. saapui 17 nuorta aikuista, joista yhdeksän äidinkieleltään suomalaista ja kahdeksan kansainvälistä opiskelijaa. Suomalaisista suurin osa oli jo aikaisemmillä kerroilla mukana olleita, ulkomaalaiset olivat tulleet suullisen kutsun kautta. Aluksi esittäytyttiin suomeksi englanniksi autettuna, sillä muutaman suomen kieli oli vielä vähäistä. Puheenjohtaja kertoi lyhyesti, mikä Campus-osasto on. Sen jälkeen käytiin läpi lautapelien idea ja ryh-

mäydyttiin neljään ryhmään niin, että ryhmissä oli sekä suomea osaavia että opettavia. Ohjelma toimi hyvin ja tunnelma oli leppoisa. Joissakin ryhmissä peli sujui lähes täysin suomen kielellä ja hekin, joiden suomen kieli ei ollut vahva, olivat innokkaasti loppuun asti mukana. Seuraavaksi tapaamiseksi suunniteltiin pikkujoulua leipomisen merkeissä.

Jäämme työssämme jännittävään vaiheeseen. Osasto on saanut uuden, uusista opiskelijoista koostuvan hallituksen. Toiminta on tavoittanut mukavasti erilaisia opiskelijoita kaikilta ammatillisilta koulutusasteilta. Ohjelmaa suunnitellaan ja järjestelyvastuista sovitaan aina seuraavaan kokoontumiseen, noin kuukauden päähän. Porukasta välittyy innostus ja sitoutuminen. Ryhmän mietittävänä on nimi ja logo.

12.3 Ideoita ja ajatuksia Campus-osaston toiminnan järjestämiseen

Samalla kun toiminta on myötätulessa, on edessä myös haasteena, saako uusi toiminta jatkuvuutta. Kahden vuoden määräajat hallitustehtävissä ovat niiden opiskelijoiden osalta liian pitkiä, jotka suunnittelevat vaihtoa ulkomaille, tai joilla valmistuminen häämöttää. Opiskelijuus on varsin yllättäviä käännteitä sisältävää aikaa, siksi olisi hyvä, että vastuutehtäviin valittaisiin myös varahenkilöitä, jotka tarvittaessa ottaisivat tehtävissä vastuun.

Toiminnan jatkuvuuden kannalta motivaation säilyminen on erittäin keskeistä. On hyvä tuntea, miten innostus säilytetään ja miten ryhmä saadaan pysymään toiminnassa mukana. Toimintaa suunniteltaessa ja järjestettäessä on tunnettava, miten motivaatio syntyy, säilyy ja miten sitä pidetään yllä. Motivaation tunnistaminen auttaa sopivien tehtävien löytämisessä. Keskeistä on tehtävien jakaminen ja pitäminen henkilökohtaisesti sopivina niin, ettei kenenkään osalle tulisi kuormittumista. Yhdessä toimintaa suunniteltaessa on tärkeää, että siinä kuunnellaan kaikkien ryhmänjäsenten toiveita.

Opiskelijoiden kohdalla aika yleisesti asettaa osallistumiselle suurimmat reunaehdot. Siksi ohjelma olisi hyvä pitää järjestelyvastuiltaan kevyinä ja tehtävät helposti omaksettavina. Tehtävät tulisi miettiä tarvelähtöisesti, toiminnasta nousevien tarpeiden

mukaan selkeästi määritellen, mitä tehtävä sisältää ja mitä se edellyttää. Ohjelma ja aikataulutus olisi hyvä suunnitella ennakolta, jottei tapaamiskerroista tulisi liian isoja kokonaisuuksia, eikä osallistujien tarvitsisi tuntea harmia tai syyllisyyttä lähteä kesken pois. Kokousten asiasisältö pitäisi valmistella etukäteen ja huolehtia siitä, että kokoukset etenisivät sujuvasti, eivätkä venyisi turhan pitkiksi.

Toiminta tällä hetkellä on vaihtuvavastuista ja kevyttä organisoida, mutta vielä ollaan alussa. Sisältöä ja sujuvuutta tulisi arvioida jatkuvasti, ja tehdä sen puolesta tarvittavia muutoksia. Säilyttääkö epäsäännöllinen ja vaihtuva ohjelma suosionsa, vai tulee-ko jossain vaiheessa tarve pysyvämmälle toimintamuodolle, jolloin toiminnalle tarvitaan ryhmän yhteisesti hyväksymiä tavoitteita. Jatkuvuuden kannalta on tärkeää, että ryhmää yhdistäisi jokin muukin kuin opiskelijuus ja säännöllinen toiminta. Säännöllä, periaatteilla sekä yhteisillä tavoitteilla on ryhmää yhdistävä, toimintaa selkeyttävä ja toimintaan sitovaa merkitystä. Yhdessä voitaisiin määritellä ryhmälle tarkoitus, tehtävä(t), säännöt ja periaatteet, jotka pitäisi olla helposti myös uusien saatavilla. Punaisessa Ristissä toimittaessa säännöt ja periaatteet ovat luonnollisesti suosinnossa suhteessa järjestön arvoihin ja periaatteisiin. Monikulttuuriselta toiminnalta odotetaan, että se soveltuu kaikille, siihen on helppoa tulla ja päästä mukaan ja kaikilla on siinä hyvä olla.

Ryhmän koossapysymisen kannalta keskeinen asia on tiedonkulku. Tiedon tulisi tavoittaa kaikki ja ajatustenvaihdon olla joustavaa. Sisäiseen tiedottamiseen tällä hetkellä on käytössä sähköposti sekä ryhmän Facebook. Tiedotuksen toimivuutta olisi hyvä jatkossa arvioida. Ryhmän tiedonkulun esteet olisi saatava karsittua tieltä, ennen kuin ne aiheuttavat suurempaa häiriötä. Samalla oven pitäisi olla auki myös uusille. Uusille tiedottamisessa suullinen kutsu on osoittautunut toimivaksi keinoksi, ulkomaalaisia opiskelijoita on saatu mukaan toiminnasta kasvoittain kertomalla yhdistettynä paperiseen kutsuun. Tietoa toiminnasta on jaettu myös oppilaitosten ilmoitustauluilla sekä sähköisissä viikkotiedotteissa. Tiedottaminen on pysyvä ja keskeinen osa toimintaa ja sen sujuvuutta, siksi siihen olisi hyvä nimetä henkilöt. Uusia tulijoita varten tulisi olla sovittuna, miten heidät otetaan vastaan, tutustutetaan ja perehdytetään. Osasto- ja järjestöinfo tulisi olla suunniteltua ja järjestökoulutuksen käyminen suositeltavaa. Nimetty koulutusyhdyshenkilö voisi tiedottaa tarjolla olevas-

ta järjestön koulutuksesta, tai järjestää osaston tarvitsemaa koulutusta. Tiedottaminen ja motivaation ylläpitäminen ovat oleellisimpia ja samalla haastavimpia asioita, niiden kehittäminen toimivaksi edellyttää paneutumista, jossa järjestön apu on tarpeen.

Opiskelijatoiminnaksi soveltuvia malleja

- erilaiset haastekampanjat, jossa opiskelijaryhmät haastavat toisiaan erilaisten teemojen äärelle ystäväiltoihin
- säännöllisesti kokoontuvat ystäväryhmät
- blogin avulla toimiva opiskelijaystävyys, joka kokoaisi ystäviä vaihdon tai intressien perusteella yhteen
- herättelevät kampanjat ja tempaukset oppilaitoksen sisällä
- opiskelijoiden luoma projekti tai tavoitteisiin perustuva suunnitelmallinen kehittämishanke

12.4 Tutkimuksen reflektio

Tutkimukseen lähtemisessä vaikutti meidän molempien kiinnostus ja kokemus aiheeseen opiskelun ja vapaaehtoiskokemuksen kautta. Prosessi on aiheen omakohtaisesta tuntemuksesta ja kiinnostuksesta huolimatta ollut haastava, sillä mallia vastaavasta toiminnasta ja kehittämisestä ei ollut. Olemme prosessin aikana saaneet täydennystä aikaisempaan tietoperustaamme ja oppineet itsestämme niin yhteistyö- kuin projektitoimijoina. Kolmannen sektorin tuntemus ja vapaaehtoisosaaminen ovat yhä keskeisempiä sosiaalialan työssä tarvittavia osa-alueita.

Opinnäytetyöprosessin alussa ajatuksenamme oli lähteä kehittämään toimintaideavihkosta Campus-osastolle, mutta tutkimuksen edetessä meitä alkoi mietityttää, että tällainen lähestymistapa ei ehkä tuota omaehtoista ja sitoutunutta toimintaa. Tutkimuksen tietoperustan vaihtoehtoiksi mietimme toimintaympäristöanalyysia tai Campuksen toimijoille suunnattua haastattelua. Kuitenkin Campuksen ollessa sekä toimintamuodon, toimintaympäristön että toimijoiden osalta taitevaiheessa pää-

dyimme tietoa taustoittavaan tutkimusavusteiseen kehittämiseen, myös kartuttaaksemme omaa tietämystä Suomen Punaisesta Rististä sekä toimivan vapaaehtoisuuden reunaehdoista. Koska tiedossa ei ollut tarkalleen, millaisille ihmisille ja millaiselle ryhmälle tietoa hankitaan, eikä sen myötä myöskään toiminnan reunaehdot, päädyimme kartuttamaan aiheeseen liittyvää tietopohjaa monesta eri aihe-suunnasta saadaksemme kattavan tietoperustan ja laajemman näkökulman suunnittelua ja ideointia varten. Tiedon hankinnassa keskityimme työn luonteesta johtuen vapaaehtoisuustoiminnan ohella opiskelijoihin, nuoriin aikuisiin ja Punaiseen Ristiin.

Lähteiden valinnassa olemme pyrkineet kiinnittämään huomiota niiden alkuperäisyyteen ja luotettavuuteen. Lähdetieto on erotettu viittauksin kokemustiedosta. Valittu tietoperusta ja sen rakentaminen perustuvat valintaamme, ja jää lukijan arvioitavaksi, miten se tukee kyseessä olevaa kehitystehtävää. Tietoa olemme soveltaneet kokemuksen, tiedonkeruun sekä lähdevertailun kautta saadulla kokonaiskuvalla. Opinnäytetyön tuotoksia ovat käsillä oleva työ oppimisprosessina sekä tiedon soveltaminen ja jakaminen sekä niistä aikaansaatu uusi toiminnan kulttuuri.

Osaston kehitys tähän pisteeseen ei kuitenkaan ole ainoastaan meidän työn tulosta, vaan kiitos kuuluu myös Campuksen puheenjohtajalle, joka on toiminnan järjestämisen ohella auttanut myös meitä työssämme. Myös SPR Länsi-Suomen piiri sekä JAMK:n opettajat ovat tukeneet työtämme, kiitos myös heille.

12.5 Katse tulevaisuuteen

Campuksen kohdalla varmasti pian nouseva kysymys on toiminnan rahoittaminen. Toiminnalle on mahdollista hakea ulkopuolista rahoitusta, mikäli sille on olemassa riittävän tavoitteellinen perusta. Nykyistä tavoitteellisempaan toimintaan tarvittaneen kuitenkin oppilaitoksen ja järjestön tukea. Tärkeää on pitää yllä sitä, että toiminnan sisältö lähtee opiskelijoista ja siinä säilyy opiskelijoiden ääni.

Suurin rajoite opiskelijoiden vapaa-aikana tapahtuvalle toiminnalle on aika.

Vapaaehtoisuuden säilyttävä, joustava opinnollistaminen on hyvä vaihtoehto, onhan

uuden oppiminen myös yksi vapaaehtoisten mainitsemista motiiveista.

Opinnollistamiselle voitaisiin luoda parempia edellytyksiä. Opinnollistettavaa voisivat olla hallituksen vastuutehtävät, tiedottamisen kehittäminen, toiminnan sisällön kehittäminen ja mallintaminen tai sen vaikuttavuutta arvioivat tutkimukset.

Opinnollistamisen yleistymisen opintosuunnitelmaan sisältyviksi kursseiksi edellyttää oppilaitoksen ja järjestön yhteistä suunnittelua ja rakenteita. Toiminnan vakiinnuttua kokemukset siinä opitusta avaisivat mielenkiintoisia jatkonäkökulmia tälle tutkimukselle.

Opiskelijälähtöisen toiminnan mahdollisuudet laajemmassa ulottuvuudessa liittyvät kansalaistoiminnan monipuolistumiseen sekä nuorten laajentuneeseen yhteiskunnalliseen tietoisuuteen, osallistumiseen ja vastuuseen. Oppilaitoksissa opiskelijoiden äänen olisi mahdollista yhdistyä, kanavoitua ja tuottaa opiskelijälähtöistä ja -ehtoista opiskelukulttuuria ja parempaa opiskeluhuvinvointia. Toivomme, että tämän kautta tehty työ tuo lisäarvoa kansalaisyhteiskunnalle ja että siitä poikii ideoita ja opittavaa mahdollisimman monelle.

LÄHTEET

Ajankäyttötutkimus 2009. Tilastokeskus. Viitattu 15.7.2012.

[Http://tilastokeskus.fi/til/akay/2009/04/akay_2009_04_2011-09-16_kat_002_fi.html](http://tilastokeskus.fi/til/akay/2009/04/akay_2009_04_2011-09-16_kat_002_fi.html).

Ammattikorkeakoulut kansalaistoiminnassa. 2008. Toim. Holopainen, A., Lind, K. & Niemelä, J. Oikeusministeriön julkaisuja 2008:7.

Eskola, A. 1998. Jäähyväisluentoja. 2. p. Helsinki: Tammi.

Eskola, A. & Kurki, L. 2001. (toim.) Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena 2001. Jyväskylä: Gummerus.

EU Neuvosto 2010. Euroopan unionin neuvoston päätös aktiivista kansalaisuutta edistävän vapaaehtoistyön Euroopan teemavuodesta 2010/37/EY. Viitattu 12.06.2012.

[Http://eurex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:017:0043:01:FI:HTML](http://eurex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:017:0043:01:FI:HTML).

Grönlund, H. 2012. Volunteerism as a mirror of individuals and society: reflections from young adults in Finland. Väitöskirja. Viitattu 10.8.2012.

[Https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/32919/voluntee.pdf?sequence=1](https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/32919/voluntee.pdf?sequence=1).

Grönlund, H. & Pessi, A. 2008. Osallisuuden asenteet ja teot -nuoret ikäryhmät vapaaehtoistoiminnassa Teoksessa Polarisoituva nuoruus? Toim. Autio M., Eräranta K. & Myllyniemi S. 2008. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 84. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Helsinki: Hakapaino.

Hakkarainen, P. & Syrjänen, K. 2004. Vapaaehtoistoiminta, teoksessa Tukea ja mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnalle. Toim. Hakkarainen P. Kansalaisareena ry. Riihimäen kirjapaino Oy.

Hallitusohjelma 2011. Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelma 22.6.2011. Viitattu 9.8.2011. [Http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf](http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf)

Harju, A. 2005. Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittajana teoksessa Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Toim. Nylund, M & Yeung, A. Tampere: Vastapaino.

Hautamäki, A. 2005. Poliitikan paluu Teoksessa Hautamäki, A., Lehtonen, T., Sihvola J., Tuomi, I., Vaaranen, H. & Veijola, S. Yhteisöllisyyden paluu. Oy Yliopistokustannus. Tampere: Tammer-Paino.

Hertta-malli. Suomen punaisen risti. Viitattu 10.10.2012.

[Http://vanha.oleystava.fi/content/hertta-koulutus](http://vanha.oleystava.fi/content/hertta-koulutus),

[Http://rednet.punainenristi.fi/node/11758](http://rednet.punainenristi.fi/node/11758).

Hokkanen, L. & Liikanen, V. 2010. Vaikutusvaltaa! Kohti kansalaisvaikuttamisen uusia areenoja. Mikkelin ammattikorkeakoulu. A: tutkimuksia ja raportteja 51. Viitattu 8.8.2012.

[Http://www.mamk.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/mamk/embeds/mamkw_wwstructure/14226_20100504133811-1473-URNISBN9789515882806.pdf](http://www.mamk.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/mamk/embeds/mamkw_wwstructure/14226_20100504133811-1473-URNISBN9789515882806.pdf).

Ilmola 2012. Suomalaiset pelkäävät eriarvoistumista, työn riittämistä, yksinäisyyttä ja irrallisuutta. Sisäasiainministeriö. Viitattu 1.6.2012.

[Http://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/1/1/suomalaiset_pelkaavat_eriavoistumista_tyon_riittamista_yksinaisyytta_ja_irrallisuutta](http://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/1/1/suomalaiset_pelkaavat_eriavoistumista_tyon_riittamista_yksinaisyytta_ja_irrallisuutta).

Juusola, H. & Koivisto, J. 2008. "We need more English information about our study, life in Finland and this country". Tutkimus ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden asemasta Suomen ammattikorkeakouluissa vuonna 2007. Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto- SAMOK ry julkaisu. Viitattu 20.7.2012.

[Http://www.valoa-hanke.fi/portals/2/VALOA-hanke/tutkimukset/Tutkimus%20ulkomaalaisten%20tutkinto-opiskelijoiden%20asemasta%20suomalaisissa%20ammattikorkeakouluissa%202007.pdf](http://www.valoa-hanke.fi/portals/2/VALOA-hanke/tutkimukset/Tutkimus%20ulkomaalaisten%20tutkinto-opiskelijoiden%20asemasta%20suomalaisissa%20ammattikorkeakouluissa%202007.pdf).

Kansanvalta 2006. Vaikuttajan tietopankki. Oikeusministeriö, demokratian vastuualue. Viitattu 1.8.2012. [Http://www.kansanvalta.fi/Etusivu/Jarjestotjayhteisot](http://www.kansanvalta.fi/Etusivu/Jarjestotjayhteisot).

Kansanvalta 2007. Vaikuttajan tietopankki. Oikeusministeriö, demokratian vastuualue. Viitattu 1.8.2012. [Http://www.kansanvalta.fi/Etusivu/Kansalaisvaikuttaminen](http://www.kansanvalta.fi/Etusivu/Kansalaisvaikuttaminen).

Kansanvalta 2012. Vaikuttajan tietopankki sivusto. Oikeusministeriö. Viitattu 9.8.2012. [Http://www.kansanvalta.fi/Etusivu](http://www.kansanvalta.fi/Etusivu) .

Kankaansivu, K. 2007. Taskutieto. Punainen Risti. EU: Oy UNIPress Ab.

Kaste 2012-2015. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelma. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2012:1. Viitattu 10.8.2012.

[Http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=DLFE-18303.pdf](http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=DLFE-18303.pdf)

Konttinen, E. 2012a. Kansalaisyhteiskunta. Jyväskylän yliopisto. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Viitattu 1.8.2012. [Http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kansalaisyhteiskunta](http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kansalaisyhteiskunta).

Konttinen, E. 2012b. Uusi kolmas sektori. Jyväskylän yliopisto. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Viitattu 1.8.2012. [Http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/uusi-kolmas-sektori](http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/uusi-kolmas-sektori).

Koskiahho, B. 2001. Sosiaalipolitiikka ja vapaaehtoistyö teoksessa Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena 2001. Toim. Eskola A. & Kurki L. Jyväskylä: Gummerrus.

Kunttu, K. & Huttunen, T. 2008. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2008. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 45. Viitattu 1.8.2012. http://www.yths.fi/filebank/582-Tutkimus_2008_verkkoon.pdf
[http://www.yths.fi/filebank/599-Tiivistelma ja yhteenveto OTT 2008.pdf](http://www.yths.fi/filebank/599-Tiivistelma_ja_yhteenveto_OTT_2008.pdf)

Lager, L., Laihiala, K. & Konttinen, T. 2009. Vapaaehtoisuuden trendit kehitysjärjestöissä. Kotimaisen toimintaympäristön analyysi. 1/2009 Raportit 100. 56 sivua. Viitattu 15.7.2012. <http://www.kepa.fi/tiedostot/julkaisut/vapaaehtoisuuden-trendit.pdf>

Laimio, A. & Välimäki, S. Vapaaehtoistoiminta kehittyä 2011. Keski-Suomen sosiaaliturvayhdistys ry. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Lappalainen, P. 2012. Kansalaisaktivismi. Jyväskylän yliopisto. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Viitattu 1.8.2012. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kansalaisaktivismi>

Lapselle kaveri 2012. Suomen yhteisöpalvelu ry:n tuottama maksuton nettiyhteisöpalvelu lapsiperheille. Viitattu 6.10.2012. [Http://www.lapsellekaveri.fi/fi/tietoa-palvelusta/](http://www.lapsellekaveri.fi/fi/tietoa-palvelusta/)

L 503/1989. Yhdistyslaki. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Viitattu 1.8.2012. [Http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19890503](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19890503)

L 731/1999. Suomen perustuslaki. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Viitattu 1.8.2012. [Http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731)

L 238/2000. Laki Suomen Punaisesta Rististä. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Viitattu 2.8.2012. [Http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2000/20000238](http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2000/20000238).

L 72/2006. Nuorisolaki. Suomen perustuslaki. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Viitattu 12.10.12. [Http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072).

Myllyniemi, S. 2008. Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008. Opetusministeriö. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisosiain neuvottelukunta. Helsinki: Yliopistopaino.

Myllyniemi, S. 2009. Aika vapaalla. Nuorten vapaa-aika tutkimus 2009. Opetusministeriö. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisosiain neuvottelukunta. Helsinki: Yliopistopaino.

Myllyniemi, S. 2010. Puolustuskannalla. Nuorisobarometri 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisosiain neuvottelukunta. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Myllyniemi, S. 2012. Monipolvinen hyvinvointi. Nuorisobarometri 2012. Opetus ja kulttuuriministeriö. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisosiain neuvottelukunta. Helsinki: Hakapaino.

Mönkkönen, K. 2005. Toiminnallinen vaikuttaminen. Maallikkous vuorovaikutuksen energian lähteenä. Teoksessa *Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus*. Toim. Nylund, M. & Yeung, A. 2005 Tampere: Vastapaino.

Nissi E. 2012. Yhteishyvä syyskuu 2012. Suomen osuuskauppojen keskuskuunta.

Möttönen, S. & Niemelä, J. 2005. Kunta ja kolmas sektori. Yhteistyön uudet muodot. P-S kustannus. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Niemelä, J. 2008. Kansalaistoiminnan vahvistaminen kansallisena haasteena *teoksessa* Holopainen, A., Lind, K. & Niemelä, J. Toim. Ammattikorkeakoulut kansalaistoiminnassa. 2008. Oikeusministeriön julkaisuja 2008:7.

Nuorten kotimaan toiminta 2012. Suomen Punainen Risti. Viitattu 15.9.2012. [Http://www.punainenristi.fi/nuoret/kotimaan-toiminta](http://www.punainenristi.fi/nuoret/kotimaan-toiminta).

Nylund, M. & Yeung, A. (toim.) 2005. *Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus*. Tampere: Vastapaino.

Oikeusministeriö 2007. Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman loppuraportti. Viitattu 1.8.2012. [Http://www.om.fi/1181802264664](http://www.om.fi/1181802264664).

Ojala, H., Palmu, T. & Saarinen, J. 2009. Paikalla pysyvää ja liikkeessä olevaa. Feministisiä avauksia toimijuuteen ja sukupuoleen Teoksessa *Sukupuoli ja toimijuus koulutuksessa*. Toim. Ojala, H., Palmu, T. & Saarinen, J. Tampere: Vastapaino. Viitattu 1.8.2012. [Http://www.vastapaino.fi/vp/images/tekstinaytteet/978-951-768-239-8.pdf](http://www.vastapaino.fi/vp/images/tekstinaytteet/978-951-768-239-8.pdf).

Otantatutkimus 2011. Vapaaehtoistoiminnan vuosi 2011. Vapaaehtoistoiminnan vuoden tutkimusraportti 12.7.2011. Viitattu 1.9.2012. [Https://www.ray.fi/sites/default/files/Vapaaehtoistoiminnan%20vuoden%20tutkimuksen%20raportti%2012.7.2011_0.pdf](https://www.ray.fi/sites/default/files/Vapaaehtoistoiminnan%20vuoden%20tutkimuksen%20raportti%2012.7.2011_0.pdf).

Osallisuus 2012. Jelli-järjestötietopalvelu sivusto. Viitattu 10.8.2012. [Http://www.jelli.fi/osallisuus/](http://www.jelli.fi/osallisuus/).

Peltola, M. 2012. Kaverin kanssa vaikka kirppikselle. Avun maailma. Suomen punaisen ristin jäsenlehti 1/2012.

Peltosalmi, J., Vuorinen, M. & Särkelä, R. 2010. Järjestöbarometri 2010. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Vaasa: Fram.

Pessi, A. 2011. Vapaaehtoistoiminta - unelmia ja uhkakuvia systeemiällyn näkökulmasta. Artikkel. *Kasalaisyhteiskunta -lehti 2 (2011)*, 174-214. Jyväskylän Yliopisto. Viitattu 24.6.2012. [Http://kans.jyu.fi/lehti/2011-2/artpeSSI/view](http://kans.jyu.fi/lehti/2011-2/artpeSSI/view).

Pessi, A. & Saari, J. 2008. Hyvä tahto. Auttamisen asenteet ja rakenteet Suomessa. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Pessi, A. & Oravasaari T. 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveystoimintojen vapaaehtoistoiminnasta. RAY. Avustustoiminnan raportteja 23. Viitattu 12.06.12.

[Http://www.kansalaisareena.fi/RAYraportti23.pdf](http://www.kansalaisareena.fi/RAYraportti23.pdf).

Promo - koulutus 2012. Suomen Punainen Risti. Viitattu 16.9.2012.

[Http://old.redcross.fi/aktiivit/promot/koulutus/](http://old.redcross.fi/aktiivit/promot/koulutus/).

Puohiniemi, M. 2006. Täsmäelämän ja uusyhteisöllisyyden aika. Painopaikka Dark Oy. Vantaa: Limor kustannus.

Raninen, T., Raninen, A., Toni, I. & Tornaesus, G. 2007. Mathildan muodonmuutos. Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan uudet kasvot. Oppimateriaalit Oy Helsinki: WSOY. Saari, S. 2012. Järjestöt ihastuivat joukkorahoitukseen. Maailma kuvalehti 6/2012. Kepa ry.

Salmela - Aro, K. & Nurmi, J-E 2005 (toim.) Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. PS - kustannus. Keuruu: Otava.

Semkina, S. 2010. Vapaaehtoistoiminta kiinnostaa - vapaa-ajalla. Taloussanomat 28.6.2010. Viitattu 25.6.2012.

[Http://www.taloussanomat.fi/tyo-ja-koulutus/2010/06/28/vapaaehtoistoiminta-kiinnostaa-tyoajalla/20109040/139](http://www.taloussanomat.fi/tyo-ja-koulutus/2010/06/28/vapaaehtoistoiminta-kiinnostaa-tyoajalla/20109040/139).

Sorri, H. 2005. Elämän käänneet. Arvojen ja identiteetin muutokset. Teoksessa Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Toim. Nylund, M & Yeung, A. Tampere: Vastapaino.

SPR 1. Mikä on Suomen Punainen risti? Viitattu 1.8.2012.

[Http://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/suomen-punainen-risti](http://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/suomen-punainen-risti).

SPR 2. Punaisen ristin arvot ja periaatteet. Järjestökoulutusmateriaali 2008. Suomen Punainen Risti.

SPR 3. Sosiaalipalvelupromo-koulutusmateriaalikansio. Suomen Punainen Risti.

SPR 4. Punaisen Ristin organisaatio ja päätöksenteko. Järjestökoulutusmateriaali 2008. Suomen Punainen Risti.

SPR 5. Punainen Risti toimii Suomessa. Järjestökoulutusmateriaali 2010. Suomen punainen risti.

SPR 2008. Vapaaehtoistoiminnan linjaus. Suomen Punainen Risti.

SPR 2011. Toimintalinjaus 2011 - 2014. Suomen Punainen Risti.

SPR 2012. Tehdään yhdessä 2012- 2013. Suomen Punainen Risti. Viitattu 8.8.2012.
[Http://rednet.punainenristi.fi/sites/rednet.mearra.com/files/tiedostolataukset/Tehd%C3%A4%C3%A4n%20yhdess%C3%A4%202012.pdf](http://rednet.punainenristi.fi/sites/rednet.mearra.com/files/tiedostolataukset/Tehd%C3%A4%C3%A4n%20yhdess%C3%A4%202012.pdf).

SPR:

Taustatietoja SPR:n ystävötoiminnasta. SPR materiaalia.

Yksinäisyys Sosiaalipalvelu-kouluttajille 2010. SPR materiaalia.

Ystävötoiminnan muodot 2011. ppt-diat. SPR materiaalia.

Saarenmaa, K. & Virtanen, V. 2011. Stressi haittaa korkeakouluopiskelijan opiskelua. Hyvinvointikatsauksessa julkaistu artikkeli 2/2011. Tilastokeskus.

Viitattu 20.7.2012. [Http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-05-30_005.html?s=0](http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-05-30_005.html?s=0).

Sauri, R. 2012. Osasto Ruiskatu 8. Sähköposti 28.11.2012. Vastaanottaja Sipilä. H.

Suomen Aikapankit 2011. Suomen Aikapankit kokoava sivusto. Viitattu 6.10.2012.
[Http://www.aikapankit.fi/](http://www.aikapankit.fi/).

Särkelä, A. 2001. Välittäminen ammattina. Näkökulmia sosiaaliseen auttamistyöhön. Vastapaino. Jyväskylä: Gummerus.

Tamminen H. 2012. Risteilytunnelmia. SPR: nuorten verkkolehti SPRAY. Viitattu 10.8.2012. [Http://spray.fi/risteilytunnelmia](http://spray.fi/risteilytunnelmia).

Tasavallan presidentin kanslia 2012. Tasavallan presidentti kokoaa arkikeinoja syrjäytymisen ehkäisyyn. Tiedote 12.6.2012. Viitattu 2.8.2012.

[Http://tpk.fi/Public/default.aspx?contentid=251197&nodeid=44807&culture=fi-FI%29%28http://yle.fi/uutiset/niinisto_lupasi_puuttua_nuorten_syrjaytymiseen/5054447](http://tpk.fi/Public/default.aspx?contentid=251197&nodeid=44807&culture=fi-FI%29%28http://yle.fi/uutiset/niinisto_lupasi_puuttua_nuorten_syrjaytymiseen/5054447).

Tilastokirja 2011. Toimintatilastot 2011. Suomen Punainen Risti.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3.p. Tampere: Tampere University Press TUP.

Tuomi 2005. Yhteisöllisyyden paluu tietoyhteiskuntaan teoksessa Yhteisöllisyyden paluu. Toim. Hautamäki A., Lehtonen T., Sihvola J., Tuomi I., Vaaranen H. & Veijola S. Oy Yliopistokustannus. Tampere: Tammer-Paino.

Vainio K. 2012. Järjestöt♥ Yritykset. Maailma kuvalehti 6/2012. Kepa ry.

Vartiainen, P. & Raisio, H. 2012. Ihmisten ääni kuuluviin keskustelevalle demokratialla. Pohjalainen 9.2.2012. Viitattu 24.6.2012.

[Http://www.pohjalainen.fi/mielipide/yleis%C3%B6lt%C3%A4/ihmisen-aani-kuuluviin-keskustelevalle-demokratialla-1.1143136](http://www.pohjalainen.fi/mielipide/yleis%C3%B6lt%C3%A4/ihmisen-aani-kuuluviin-keskustelevalle-demokratialla-1.1143136).

Vilkkä, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Vuorinen, R. 1998. Minän synty ja kehitys. Ihmisen psyykkinen kehitys yli elämänkaaren. 2.uud.painos. Porvoo: WSOY.

Yeung, A. 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa - ihanteita vai todellisuutta? Tutkimus suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan. YTY ry. Helsinki: Hakapaino.

Yeung, A. & Grönlund, H. 2005. Nuorten aikuisten arvot, asenteet ja osallisuus. Teoksessa Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Toim. Yeung, A. & Grönlund, H. Tampere: Vastapaino.

LIITTEET

Liite 1. 24.10.2012 Yhdessä kootut Campuksen toimintaideat

- Punaisen Ristin keräykset ja muut tempaukset
- Vierailut ja tutustuminen muihin järjestöihin
- Yhteiskäsityö, -leipominen tai -ruoanlaitto
- Liikunta eri muodoissaan: keilaaminen, frisbee-golf, luistelu, mäenlasku, ulko-
Pelit, nuotioretket, hiihtäminen
- Verenluovutus ryhmänä
- Tutustuminen Vapepaan (Vapaaehtoinen pelastuspalvelu)
- Valmistellut teemakaupunkikävelyt
- Museoihin perjantaisin ilmainen pääsy
- Vanhainkotien valtaukset
- Peli- / elokuvaillat
- Valokuvaaminen
- Omien harrastusten esittely ja harrastuskaverin löytäminen